

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Bc. Eva Kavalová

**Jazykové prostředky současné francouzštiny v odborné oblasti
zdravé výživy**

Linguistic devices of present French language in the field of healthy diet

Praha 2015

Vedoucí práce: PhDr. Hana Loucká, CSc.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce PhDr. Haně Loucké, CSc. za cenné připomínky, trpělivost a čas, který věnovala této práci. Rovněž bych jí chtěla poděkovat za dobré rady, kterými nás obdařila v rámci svých hodin na Filozofické fakultě i mimo ně a za vstřícnost, se kterou ke studentům přistupovala.

Eva Kavalová

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 19. května 2015

.....

Jméno a příjmení

ABSTRAKT (česky):

Cílem této práce je charakterizovat jazykové prostředky odborného diskurzu současné francouzštiny v oblasti zdravé výživy na základě analýzy textů z této komunikativní oblasti. Práce je rozdělena do dvou částí.

V první části se věnuje vymezení odborné oblasti zdravé výživy a teoretických základů potřebných k textové analýze. Odborný diskurz je charakterizován z hlediska jeho kompozice a jazykových prostředků jako jsou morfosyntaktické prostředky a slovní zásoba.

Druhá část vymezuje typy odborných textů podle adresáta, kam zařazuje texty odborné teoretické, prakticky vědecké, populárně naučné a didaktické. Každý text je analyzován z hlediska roviny pragmatické, diskurzivní a výpovědní, následně prostředků morfosyntaktických a lexikálních. Samotné analýze předchází metodologie vymezující jednotlivé roviny rozboru.

ABSTRACT (in English):

The aim of this dissertation is to characterize linguistic devices of contemporary French in the technical field of maintaining a healthy diet based on an analysis of texts from this communicative field. The work is divided into two parts.

The first part focuses on defining the field of nutrition and theoretical foundations needed for textual analysis. Technical discourse is characterized in terms of its composition and linguistic devices such as morphosyntactic means and technical vocabulary.

The second part defines the types of texts by the addressee, which classifies professional theoretical texts, practical scientific texts, educational texts and didactic texts. Each text is analyzed in terms of the pragmatic plane, discursive plane, notice plane, and then by morfosyntactic and lexical devices. Before the analysis itself, the methodology is defined and sets the different planes of analysis.

RESUMÉ (en français)

Le but de ce travail est de caractériser les moyens linguistiques du français contemporain dans un domaine spécialisé de l'alimentation saine. Il est basé sur une analyse des textes de ce domaine communicative. Le travail est divisé en deux parties.

La première partie se concentre sur la définition du champ professionnel de l'alimentation saine et des fondations théoriques nécessaires à l'analyse textuelle. Le discours professionnel est caractérisé du point de vue de sa composition et des moyens linguistiques tels que les moyens morphosyntaxiques et le vocabulaire.

La deuxième partie définit les types de textes spécialisés selon son destinataire, ce qui englobe les textes scientifiques, les textes du domaine professionnel, les textes de vulgarisation scientifique et les textes didactiques. Chaque texte est analysé selon un point de vue du plan pragmatique, discursive et énonciative, puis selon un point de vue des moyens morfosyntaxiques et lexicales. L'analyse des textes est précédée par la méthodologie présentant les différents plans d'analyse.

Klíčová slova:

Francouzština, textová lingvistika, odborný diskurz, jazykové prostředky, zdravá výživa, zdravý životní styl, kvalita potravin.

Key words:

French language, text linguistics, specialized discourse, linguistic devices, healthy diet, healthy lifestyle, food quality.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 VYMEZENÍ OBLASTI ZDRAVÉ VÝŽIVY.....	10
2 CHARAKTERISTIKA ODBORNÉHO DISKURZU.....	14
2.1 KOMPOZICE.....	15
2.2 JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY ODBORNÉHO DISKURZU	16
2.2.1 Morfosyntaktické prostředky	16
2.2.1.1 Absence autorského subjektu.....	16
2.2.1.2 Užívání neosobního podmětu <i>il</i>	16
2.2.1.3 Atemporálnost.....	17
2.2.1.4 Slovesný způsob.....	18
2.2.1.5 Větná stavba.....	18
2.2.1.6 Prostředky větné expanze	20
2.2.1.7 Přísllovečné určení	21
2.2.1.8 Prostředky větné kondenzace.....	23
2.2.1.8.1 Nominalizace.....	23
2.2.1.8.2 Nefinitní tvary slovesné	24
2.2.2 Slovní zásoba.....	28
2.2.2.1 Obecná charakteristika.....	28
2.2.2.2 Slovtvorné postupy	29
2.2.2.2.1 Odvozování příponou.....	29
2.2.2.2.2 Parasyntéza.....	31
2.2.2.2.3 Odvozování předponou	31
2.2.2.2.4 Skládání	32
2.2.2.2.5 Tvoření zkratk	34
3 TYPOLOGIE TEXTŮ V OBLASTI ZDRAVÉ VÝŽIVY.....	35
3.1 VĚDECKÉ (TEORETICKÉ) TEXTY	35
3.2 PRAKTICKY ODBORNÉ TEXTY.....	36
3.3 POPULÁRNĚ NAUČNÉ TEXTY.....	37
3.4 DIDAKTICKÉ TEXTY	37

4	METODA ANALÝZY TEXTŮ.....	39
4.1	ROVINA PRAGMATICKÁ	39
4.2	ROVINA DISKURZIVNÍ.....	40
4.3	ROVINA VÝPOVĚDNÍ.....	41
4.4	MORFOSYNTAKTICKÉ PROSTŘEDKY	42
4.5	LEXIKÁLNÍ PROSTŘEDKY	43
5	ANALÝZA KONKRÉTNÍCH TEXTŮ Z OBLASTI ZDRAVÉ VÝŽIVY.....	44
5.1	VĚDECKÝ (TEORETICKÝ) TEXT	44
5.1.1	Analýza (vědeckého) teoretického textu	46
5.2	PRAKTICKY ODBORNÝ TEXT.....	50
5.2.1	Analýza prakticky odborného textu	53
5.3	PRAKTICKY ODBORNÝ TEXT C.2.....	58
5.3.1	Analýza prakticky odborného textu č. 2.....	61
5.4	POPULÁRNĚ NAUCNÝ TEXT	68
5.4.1	Analýza populárně naučného textu	70
5.5	POPULÁRNĚ NAUCNÝ TEXT C. 2.....	74
5.5.1	Analýza populárně naučného textu č. 2.....	76
5.6	DIDAKTICKÝ TEXT	80
5.6.1	Analýza didaktického textu	81
5.7	SHRnutí ANALÝZY TEXTU	84
6	ZÁVĚR.....	86
	BIBLIOGRAFIE	88
	TEXTY O ZDRAVÉ VÝŽIVĚ.....	90
	ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	91

ÚVOD

Cílem této práce je charakteristika jazykových prostředků současné francouzštiny v odborné komunikativní oblasti zdravé výživy, organizace odborného diskurzu, vymezení textů dané komunikativní oblasti a dále rozbor vybraných textů z odborné oblasti zdravé výživy.

Práce je rozdělena na dvě části:

V první, teoretické části budeme definovat zdravou výživu a vymezíme oblast zdravé výživy podle jednotlivých kritérií. Jako referenční dokument k definici zdravé výživy budeme brát *Vision de la saine alimentation*, vydaný v roce 2010 Ministerstvem zdraví a sociálních služeb v Québecu, který v rámci vzdělávání kanadského obyvatelstva charakterizuje zásady zdravého stravování a zdravou výživu představuje z různých úhlů pohledu. Dále bude následovat charakteristika odborného diskurzu dané odborné oblasti z hlediska funkčního užití jazykových prostředků a jejich organizace ve výstavbě diskurzu. Budeme vycházet především z prací autorů Pražského lingvistického kroužku a jejich pokračovatelů jako jsou Alois Jedlička, Jan Chloupek, František Daneš aj. Vyjdeme také z prací Jana Šabršuly a Gérarda Vignera, které pojednávají o syntaxi, slovtvorbě v odborném diskurzu a z prací Jeana-Michela Adama, Dominiquea Maingueneaua a Hany Loucké, zaměřujících se na typy výpovědí a jejich charakteristické rysy (např. použití slovesných časů, použití osobních zájmen a dalších slovních druhů) v textech odborného diskurzu. Tato charakteristika odborného diskurzu bude také východiskem pro analýzu konkrétních textů z oblasti zdravé výživy.

Ve druhé části se zaměříme na analýzu vybraných textů dané odborné oblasti: metodologicky vyjdeme od roviny pragmatické a budeme postupovat k rovině diskurzivní (kompozice a diskurzivní postupy; charakteristika morfosyntaktických prostředků a prostředků lexikálních). Naším cílem bude zjistit, jak se liší jazykové prostředky textů dané oblasti z hlediska komunikativní funkce, typologického vymezení a z hlediska adresáta (texty vědecké, profesně pracovní, popularizační a didaktické). Při vymezení textů z hlediska adresáta a jejich bližší charakteristice vyjdeme z prací Jana Chloupka a Hany Loucké. Samotné analýze bude předcházet typologické vymezení textů a popis metodologie, ve které vymezíme jednotlivé roviny rozboru.

1 VYMEZENÍ OBLASTI ZDRAVÉ VÝŽIVY

Pojem zdravá výživa je velmi široký a proto může být chápán v různých významech. V posledních letech se téma zdravé výživy a zdravého životního stylu celkově popularizuje a je možné stále častěji nalézat nové publikace, ať již odborné tak laické. Také témata spadající do této oblasti se mohou v různých případech odlišovat.

Jako první je poměrně důležité definovat rozdíl mezi pojmy strava a výživa (ve francouzštině *alimentation* a *nutrition*). Stravu můžeme chápat jako soubor potravin a tekutin, které lidský jedinec, nebo skupina konzumuje, kdežto výživa představuje obecnější a komplexnější pojem. „[Nutrition est l’] ensemble des processus par lesquels un être vivant, animal ou végétal, absorbe, métabolise, utilise et élimine les aliments pour assurer sa croissance, son entretien et son fonctionnement ainsi que pour produire de la chaleur et de l’énergie.“ (*Vision de la saine alimentation* 2010: 5).

Zdravou výživu bychom pak mohli jednoduše charakterizovat jako soubor potravin, nebo stravu, která přispívá a pomáhá udržovat zdraví člověka, nebo dokonce slouží k prevenci různých onemocnění (Nejedlá Lukášová 2013). Skládá se především z potravin s nízkým obsahem tuku, obilných výrobků a ovoce a zeleniny (*Alimentation saine* 2015). Referenční dokument *Vision de la saine alimentation* (2010), vydaný Ministerstvem zdraví a sociálních služeb v Québecu, definuje zdravou výživu takto:

„Une alimentation saine est constituée d’aliments diversifiés et donne priorité aux aliments de valeur nutritive élevée sur le plan de la fréquence et de la quantité. En plus de leur valeur nutritive, les aliments véhiculent une valeur gastronomique, culturelle ou affective. La saine alimentation se traduit par le concept d’aliments quotidiens, d’occasion et d’exception de même que par des portions adaptées aux besoins des personnes. Les divers milieux doivent présenter une offre alimentaire en concordance avec leur mission, où la proportion des aliments quotidiens, d’occasion et d’exception pourra varier.“ (*Vision de la saine alimentation* 2010: 5)

Podle Nejedlého (1997) je zdravá výživa pouze jednou ze zásad zdravého životního stylu. Mezi další patří dostatek fyzické aktivity, psychická pohoda, v nejlepším případě žádné nezdravé návyky, mezi které se řadí i kouření a alkohol. Zdravý způsob života samozřejmě ovlivňuje i životní prostředí a kvalita potravin, tyto podmínky nemusí být vždy jednoduché splnit. Janeček (2015) upozorňuje, že ačkoli nabídka potravin v obchodech a jejich

rozmanitost se zvyšuje, o jejich kvalitě to mnohdy můžeme tvrdit pouze s obtížemi. Potraviny, prakticky všechny, obsahují velmi často náhražky, aby se zachovala nízká cena pro spotřebitele, a navíc se stále více uchylujeme k používání polotovarů.

Prakticky každá země má orgány, které pečují o dodržování zákonů a norem, ošetřujících hygienu, používání potravinářských aditiv apod. a ty také fungují jako kontrolní orgán v oblasti kvality potravin. V České republice je takovým orgánem např. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, přímo podřízená ministerstvu zemědělství. „Je orgánem státního dozoru zejména nad zdravotní nezávadností, jakostí a řádným označováním potravin.“ (*Státní potravinářská a zemědělská inspekce* 2015). V mezinárodním měřítku pak najdeme Organizaci pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization – FAO), která se jako hlavní orgán OSN pro otázky rozvoje zemědělství zaměřuje na zmírňování hladu a chudoby, jak se dozvídáme z charakteristiky na webových stránkách Informačního Centra OSN v Praze (Specializované agentury, Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) 2005).

Jelikož tato administrativa se týká především vyspělých zemí a velká část potravin se dováží ze zemí rozvojových, vznikl ve spolupráci výše zmíněné Organizace pro výživu a zemědělství a Světové zdravotnické organizace (World Health Organization) projekt Codex Alimentarius.

„Les normes alimentaires, les lignes directrices et les codes d'usages internationaux du **Codex Alimentarius** contribuent à la sécurité, à la qualité et aux pratiques loyales du commerce international des denrées alimentaires. Les consommateurs peuvent tabler sur la qualité et la sécurité sanitaire des produits alimentaires qu'ils achètent. Les importateurs sont certains que les aliments qu'ils commandent correspondent bien aux spécifications du Codex.“ (*Le Codex. Codex Alimentarius: Normes alimentaires internationales* 2014)

Jak jsme již uvedli, zdravá výživa by měla chránit zdraví jedince a podporovat prevenci různých onemocnění. Na druhou stranu je však možné nalézt nemoci spojené se stravováním. Bénédicte Rullier (2000) je rozděluje do 3 skupin:

- nemoci spojené s nadměrným či nedostatečným stravováním – především ve vyspělých zemích např. obezita a kardiovaskulární onemocnění, v zemích třetího světa

pak podvýživa, avitaminóza a další onemocnění s podvýživou spojená, nebo onemocnění psychického původu jako bulimie a anorexie

- nemoci spojené s konzumovanými potravinami – ve své podstatě alergické reakce na určité části potravy jako např. intolerance na laktózu, lepek atd., či problémy způsobené nedostatečnou kvalitou potravin, jako třeba otravy jídlem, nebo přenosy různých patogenů a virů (např. hepatitidy A)
- dědičná metabolická onemocnění – do této kategorie můžeme kromě jiných zařadit např. zvýšený cholesterol

Vision de la saine alimentation (2010) uvádí také různá hlediska a rozměry, které nelze při zkoumání zdravé výživy opomenout – pro charakteristiku a praktické vymezení zdravé výživy je určitě důležitý biologický rozměr, tedy základní výživové potřeby jedince na energii a vodu, potřebné pro zdravý organismus, stejně jako vyváženou a rozmanitou stravu, která vyhovuje hygienickým požadavkům. Dalším důležitým rozměrem je zajištění potravy, tzn. přístup k rozmanitým pokrmům vyhovujícím potřebám a preferencím jedince. S tím také úzce souvisí rozměr ekonomický, protože je nutné uznat, že k zajištění potravy obecně je třeba disponovat určitými finančními prostředky a jejich výše může výběr potravin do značné míry ovlivňovat. Zdravé stravování již dávno není jen fyzickou potřebou, ale zaujímá v našich životech důležité místo ze sociokulturního pohledu. Celý akt přípravy jídla, radost, kterou nám přináší jeho konzumace a fakt, že uspokojujeme své potřeby a chutě, to vše může přispívat k celkové spokojenosti a zdraví.

Je tedy zcela zřejmé, že informovat společnost o zdravé výživě již nepřísluší pouze odborníkům z řad lékařů, dietologů či nutričních specialistů. Široká veřejnost je vzdělávána poměrně často novináři a publicisty prostřednictvím časopisů, revue, knih či televizních pořadů. Velkou roli hrají také návyky, které člověk získává od svých rodičů, prarodičů, sousedů a známých během svého života, uvádí Yudkin, Morin (1988). Neustále se vzdělávat je však nutnost i pro odborné publikum, tzn. pro lékaře všech možných specializací, ale také lidi, kteří potřebují pro svou práci v různých oblastech znalost zdravé výživy (např. zdravotní sestry, lidé profesionálně pracující s dětmi apod.). Pro tuto odbornou vrstvu jsou hlavními nosiči především odborné časopisy, publikace a články a také např. konference se zaměřením na různé aspekty zdravé výživy.

Oprávněně je možné tvrdit, že téma zdravé výživy je velmi široké a také velmi živé a neustále se vyvíjejí hranice, které tuto oblast vymezují. Tato práce proto dále rozumí pod pojmem zdravá výživa nejen správnou stravu a stravovací návyky, ale také kvalitu potravin, jejich důležitost ve zdravém jídelníčku a samozřejmě i problémy a nemoci vyvolané nesprávným stravováním.

2 CHARAKTERISTIKA ODBORNÉHO DISKURZU

Odborný diskurs je jazykový projev, který se vyznačuje funkčním užitím jazykových prostředků v konkrétních komunikativních situacích odborné komunikativní oblasti. Toto funkční užití jazykových prostředků je označováno v české lingvistice též termínem funkční styl.

Teorie funkčních stylů se poprvé objevují v české stylistice v pracích představitelů Pražského lingvistického kroužku jako například Bohuslava Havránka, Viléma Mathesia nebo Karla Hausenblase. Chloupek (1991: 40-42) uvádí, že v současné době rozlišujeme čtyři základní funkční styly a to jsou: prostě sdělovací (hovorový), odborný, publicistický a umělecký. Někteří autoři hovoří o existenci dalších funkčních stylů, tzv. stylů sekundárních, které jsou odvozené od výše zmíněných primárních stylů. Mohli bychom k nim zařadit styl konverzační, styl řečnický, styl učební, styl administrativní apod.

K odborné komunikativní oblasti je možné přiřadit projevy různého odborného zařazení a různých forem, jak si ukážeme později. Podle adresáta rozlišujeme odbornou oblast teoretickou (vědeckou), která s maximální přesností informuje o teoretické činnosti v jednotlivých vědních oborech a odbornou oblast praktickou (pracovní), sdělující skutečnosti příslušných praktických činností.

„Projevy v oblasti vědecké se týkají teoretické činnosti v jednotlivých vědních oborech, např. v matematice, fyzice, kybernetice, jazykovědě, filosofii, psychologii apod. Jejich znakem je snaha o maximální přesnost a jednoznačnost, poměrnou úplnost a explicitnost vyjádření. – Projevy v oblasti praktické, pracovní slouží k odbornému sdělování skutečností spjatých s příslušnými praktickými činnostmi. [...] Znakem projevů prakticky odborných je určitost, věcnost, přehlednost a poměrná stručnost vyjádření.“ (Jedlička 1970: 37–38).

Vydělujeme také oblast populárně odbornou, která se snaží o šíření vědeckých poznatků, jejich popularizaci pro veřejnost. „Nejde při nich ze strany autora projevu o maximální přesnost formulační, jako v projevech vědeckých, nýbrž o přístupnost podání a o usnadnění porozumění vzhledem k adresátům projevu.“ (Jedlička 1970: 38).

O odborných projevech dále můžeme říci, že jsou převážně psané, nebo alespoň primárně psané (např. vědecké přednášky mají mluvenou podobu, ale bývají předem připravené – psané). Převažuje v nich monologická forma. Dialogický ráz bychom našli ve

vědeckých diskuzích, či rozhovorech, nebo častěji v projevech popularizačních (diskuze v televizi, rozhovory v popularizačních časopisech apod.).

Při výstavbě odborných textů je třeba se soustředit na celkovou formu a vybírat takové jazykové prostředky, aby autor splnil základní charakteristiku odborného diskurzu, jíž jsou objektivita, jednoznačnost, ekonomičnost výrazu, explicitnost a nadčasovost. Dominantní jsou věty kladné. Pokud autor zařazuje věty tázací, je to způsob prezentace problému, jehož řešení nám hodlá předvést, jak uvádí Loucká (2010).

2.1 Kompozice

Kompozice neboli výstavba textu bývá pečlivě promyšlena právě proto, že díky ní dosahujeme v odborných textech jasnosti a zřetelnosti. Autor by měl tematice a publiku přizpůsobit jak rozsah, tak hloubku zpracování. „Základním slohovým postupem odborného textu je postup výkladový a úvahový, dále se uplatňuje odborný popis jako modifikace postupu popisného.“ (Chloupek 1991: 176). Je však třeba mít na paměti, že tyto základní postupy nejsou jediné, které v odborných textech nalezneme. „La composition des textes de spécialité est rarement monoséquentielle: la hiérarchisation de séquences peut refléter la fonction communicative dominante comme informative, descriptive, explicative, injonctive ou argumentative.“ (Loucká 2010: 79).

K promyšlené kompozici také patří horizontální a vertikální členění textu. Horizontálním členěním máme na mysli rozdělení na úvod – stať – závěr, kdy úvod by měl vyvolat zájem o problematiku u čtenáře, stať nabídne řešení a závěr shrne výsledky práce, nebo vrcholné myšlenky celého textu. Podobná propracovanost se vyžaduje také v rámci kapitol. K vertikálnímu členění řadíme další náležitosti práce vedle samotného textu – jako např. poznámkový aparát, odkazy na odbornou literaturu, popř. resumé, nebo také členění textu pomocí typu písma (tučné písmo, kurzíva apod.).

Protože tato dvě členění textu mohou být někdy složitá a tudíž méně přehledná, Chloupek (1991) doplňuje, že především v delších textech využíváme také mezititulky, desetinného třídění u názvů kapitol a podkapitol, odkazů uvnitř textu a rejstříků. Důležitá je samozřejmě také přehlednost textu samotného – k lepší koherenci se proto hojně využívají textové konektory, textové orientátory a opakování výrazů (včetně synonym). „Les

connecteurs hiérarchisent les relations entre le contenu des phrases énoncées. Ce sont les conjonctions, les adverbes, les prépositions, les locutions.“ (Loucká 2010: 29). Často se setkáváme i s jinými kódy – text může být opatřen schématy, náčrtly a ilustracemi.

2.2 Jazykové prostředky odborného diskurzu

„Syntaktická stavba odborných textů je odrazem složitosti myšlenek a vztahů, které texty vyjadřují, častěji se mohou objevit delší a složitá souvětí, ale i sémanticky náročné vztahy jsou vyjadřovány explicitně a repertoár spojovacích prostředků je dostatečně široký, aby mohl čtenář nebo posluchač dobře porozumět sdělení.“ (Chloupek 1991: 178).

2.2.1 Morfosyntaktické prostředky

2.2.1.1 Absence autorského subjektu

V odborných textech pozorujeme absenci autorského subjektu a nenajdeme zde 2. osobu singuláru *tu*. Pokud se však v textu 1. osoba singuláru *je* vyskytuje, je zbaveno vyjádření subjektivního postoje. Maingueneau (1994: 21) zde doplňuje:

„C’est l’acte de dire *je* qui donne le référent de *je*, de la même manière que c’est l’acte de dire *tu* à quelqu’un qui fait de lui l’interlocuteur. [...] *je* et *tu* ne sont pas simplement des signes linguistiques d’un type particulier, à savoir des embrayeurs, ils sont avant tout des opérateurs de conversion de la langue en discours.“

Obecně se v odborných textech nejčastěji setkáváme s autorským plurálem, kdy autor užívá 1. osobu plurálu *nous*, který může komutovat se zájmenem *on*. V některých případech (populárně-vědecké články) může *nous* odkazovat na celou redakci časopisu, pokud je text situačně ukotven.

2.2.1.2 Užívání neosobního podmětu *il*

Velmi časté je také použití objektivizujícího podmětneho neosobního zájmena *il* v různých konstrukcích (s modálními slovesy – *il faut*, *il est nécessaire*, v prezentativu – *il y*

a, či jiných – *il se vérifie que, il résulte de...*). „L’emploi de constructions impersonnelles permet d’effacer l’agent, d’attirer l’attention vers l’action exprimée par le sujet « réel » postposé au verbe sur la position qui apporte l’information la plus importante.“ (Loucká 2010: 80).

Neosobní podmět *il* se vyskytuje také v neosobním pasivu.

„Jde o syntaktickou konstrukci, která umožňuje potlačit jak vyjádření kauzátoru, tak činitelského doplnění. Věta má pak prázdný gramatický podmět *il*, který nemůže komutovat s *elle*, nemůže být převeden do plurálu a nemůže komutovat se substantivem, např.: *Il a été remarqué.* (srov. též *On a remarqué. La remarque a été faite.*).“ (Šabršula 1986: 279).

2.2.1.3 Atemporálnost

Odborný projev usiluje o nadčasovost, ve své podstatě o co nejdelší časovou platnost. Proto zde jen stěží nalezneme deiktická zájmena, zájmena, příslovce anebo základní časy odkazující k momentu promluvy, ale pokud jsou použité, odkazují do textového pole, např. „*Nous avons dit plus haut... – Après, nous allons consulter... – Jusqu’à présent nous avons parlé de...*“ apod. (Loucká 2010: 78). V některých popularizačně-odborných textech v novinách či časopisech se časová deiktika však objevují. „Les déictiques temporels *la semaine dernière – aujourd’hui* renvoient au moment de la parution du journal/de la revue de même que le PC et le futur. Le *nous* et l’adjectif possessif *notre* renvoie à la rédaction du journal tandis que le *vous* implique les lecteurs potentiels.“ (Loucká 2010: 79).

S nadčasovostí také souvisí užití slovesných časů. Základním časem je přezens atemporální (tzv. présent atemporel). Použití času budoucího nebo minulého (futur proche nebo passé composé) většinou odkazuje do textového pole např. „*J’ai dit au chapitre précédent... – Nous allons dire plus loin...*“ (Loucká 2010: 78). V historických textech nebo textech se sportovní tematikou (nejčastěji reportáž o zápasu, nebo závodu) se setkáme také s passé simple.

2.2.1.4 Slovesný způsob

Z modů je nejčastější použití indikativu. V didaktických, ale také injunktivních textech, je na druhou stranu běžnou praxí využití imperativu a jeho náhradních forem např. „*Mettez en français, Relevez du texte les marqueurs spatiaux*“ (Loucká 2010: 79).

2.2.1.5 Větná stavba

Vigner (1976: 44–46) uvádí u odborných textů dvě skupiny syntaktických uspořádání ve větě:

- a) Větné struktury v první skupině jsou využívány především v popisech, definicích a vysvětleních. Podmět je většinou neživotný (přístroj, nářadí apod.).

- **S (podmět) + V (přísudek) + COD / COI (předmět přímý / nepřímý)**

např. „*Le dispositif de changement des avances assure la sélection des avances en manœvrant le bouton 5 et le jadran 4 gradué en valeur des avances.*“ (Vigner 1976: 44).

Větná stavba tohoto typu je asi nejběžnější.

- **S (podmět) + V (přísudek)**

např. „*L'axe de l'arbre se trouve au-dessus du centre de la fraise.*“ (Vigner 1976: 45).

Tento typ větné stavby je také velmi častý, dokonce jej můžeme použít v téměř stejných případech jako typ předchozí. Podstatné je, že u této konstrukce můžeme sloveso rozvíjet komplementem času, místa, atd.

- **S (podmět) + V (přísudek) + A (attribut du sujet)**

např. „*La tôle est un produit sidérurgique plat obtenu par laminage.*“ (Vigner 1976: 46).

Tuto konstrukci najdeme spíše v textech, které něco přikazují nebo doporučují.

- **S (podmět) + V (přísudek) + CA (complément d'agent)**

např. „*En découpage au jet de plasma, le métal n'est pas brûlé par l'oxygène.*“ (Vigner 1976: 46).

Celkově tyto pasivní konstrukce najdeme v odborných a technických textech často. Činitelské doplnění je připojeno předložkami *par* a *de*.

„Předložky *par* se užívá zejména u sloves, která označují činnost, např. *Le fer est attiré par l'aimant*, a k uvádění konkrétního, materiálního činitelského doplnění, např. *Ce chêne a été renversé par le vent*; předložky *de* zejména u sloves, jejichž vlastní význam je oslaben, nebo jichž je užito ve významu přeneseném, nebo která označují stav, cit: *Il était accablé de honte. – Mazarin était fort détesté des Parisiens.*“ (Šabršula 1986: 277).

Vigner (1976) ještě doplňuje, že pasivní transformace umožňuje ekonomičnost vyjádření při zachování podmětu v singuláru a rozvíjejících větných členů v plurálu.

např. „*Deux axes perpendiculaires indiquent le traçage. → Le traçage est indiqué par deux axes perpendiculaires.*“ (Vigner 1976: 39).

- **Pasivní konstrukce bez činitele děje**

např. „*Le poste de Sainte-Assise a été attaqué cette nuit.*“ (Šabršula 1986: 277).

Tato konstrukce je charakteristická pro odborný diskurz, protože umožňuje zcela vyloučit jakoukoli spojitost s činitelem a soustřeďuje se na proces, či výsledek děje.

Šabršula (1986) uvádí, že pasivum obecně snižuje počet nutných doplnění a uvádění původce děje je pro tento typ konstrukcí spíše výjimečný (stejně jako věty se všeobecným podmětem *on*).

b) Větné struktury v druhé skupině najdeme hlavně v pracovních návodech a postupech přípravy.

- **V (přísudek) + COD (přímý předmět)**

např. „*Faire coulisser la plaque support du moteur vers l'arrière.*“ (Vigner 1976: 46).

V tomto typu větné stavby je podmět často nevyjádřen a sloveso bývá v infinitivu.

Do této skupiny zařazujeme i několik typů neosobních větných struktur:

- **IL + V (přísudek) + A (přídavné jméno) + DE + INF (infinitiv)**

např. „*Il est préférable de former les spires à la main.*“ (Vigner 1976: 47).

- **IL FAUT + INF (infinitiv)**

např. „*Il ne faut jamais faire tourner immédiatement la broche à une vitesse supérieure à 1000 tr/mn.*“ (Vigner 1976: 47).

- **IL + V (přísudek) + DE + INF (infinitiv)**

např. „*Il est nécessaire de prévoir des développements différents pour les spires des différentes couches.*“ (Vigner 1976: 47).

„Ces formes d'insistance sont un des rares cas où, en français technique, il est possible de percevoir la présence de l'auteur dans le texte.“ (Vigner 1976: 47).

2.2.1.6 Prostředky větné expanze

„Nejdůležitější místo mezi syntaktickými pravidly mají pravidla rozvíjecí: ta, prohlubují hierarchickou strukturu věty dalšími stupni a zavádějí do ní nové, funkčně odlišné členy. Podstata rozvíjení tkví v tom, že člen základové větné struktury se stává dominujícím vůči členu pravidlem zaváděnému. Viděno jiným pohledem, do pozice základové větné struktury vstupuje na místo elementárního (holého) členu syntagma, resp. fráze.“ (Daneš, Grepl, Hlavsa 1987: 37)

Vigner poukazuje na fakt, že sémantická hodnota větného centra bývá v odborných textech poměrně slabá, zatímco v doplňcích, příslovečných určeních apod. nalezneme specifické informace, které jsou podstatou celého sdělení. Tyto možné způsoby rozšíření rozděluje do dvou skupin: *démarcateurs de détermination* a *démarcateurs de complémentation* (Vigner 1976: 60).

a) **Les démarcateurs de détermination**

Hlavním prostředkem tohoto rozšíření je předložka DE „[qui] a pour fonction d'apporter un supplément d'information afin de mieux spécifier le terme qu'il est appelé à déterminer.“ (Vigner 1976: 60). Takto specifikované výrazy mohou mít různý význam, jak uvádí Vigner:

- nejčastěji *de* označuje příslušnost = „*le bouchon de la pompe*“ (Vigner 1976: 60)
- *de* označuje funkci = „*raccord d'aspiration, pompe d'injection*“ (Vigner 1976: 60)
- *de* označuje materiál, hmotu = „*une lame d'acier*“ (Vigner 1976: 60)

– *de* označuje předmět činnosti = „*démontage d'un porte-injecteur, nettoyage de la buse*“ (Vigner 1976: 61)

– *de* označuje charakteristiku = „*un axe de rotation*“ (Vigner 1976: 61)

Vigner (1976) ještě doplňuje, že tento způsob rozšiřování jazyka je důležitý především ve francouzštině, která nedisponuje tolika jinými možnostmi pro vytváření nových termínů a pojmenování nových skutečností. Zcela to také odpovídá analytickému rázu francouzského jazyka.

b) Les démarcateurs de complémentation

„L'information apportée par ce procédé d'expansion est assurée par la relative dont la fiction de caractérisation est ici nettement marquée.“ (Vigner 1976: 61). V tomto případě máme na výběr dva prostředky, které uvádí Vigner (1976):

– vztažná zájmena = „*un pointeau qui permet de régler le débit, un injecteur d'oxygène dans lequel s'engage une aiguille, une vis de commande dont l'écrou fait partie du corps*“ (Vigner 1976: 62)

– příčestí minulé = „*une aiguille munie d'un pointeau, un tube tronconique soudé au corps*“ (Vigner 1976: 62)

2.2.1.7 Příslopečné určení

Přesný popis okolností je jedním z důležitých požadavků odborného diskurzu, z čehož vyplývá i důležitost příslopečného určení ve výpovědích v odborných a technických textech. Pouze přesné informace v návodech a technologických postupech dokážou zajistit správný přenos požadovaného sdělení od autora k adresátovi / uživateli.

„Příslopečné určení (fr. complément circonstanciel) je bližší určení větného členu (přísudku slovesného nebo jmenného, přívlastku, příslopečného určení, celé nominální věty jednočlenné), jehož závislost na členu řídicím není vyjádřena zvláštním tvarem (přimykání), např.: *dormir toute la journée, écrire avec un crayon, trop loin, trop dangereux*.“ (Šabršula 1986: 340).

Jeho postavení ve větě není pevně dané, existují jistá omezení v závislosti na typu příslopečného určení. Vigner (1976) zmiňuje, že tradičně stojí příslopečné určení ve větě za

přísudkem, na konci věty a pokud jich je více, poslední je to nejdelší. Každá jiná pozice pak znamená zdůraznění tohoto členu. Dodává ještě, že pro příslovečná určení času a místa je běžné i umístění před přísudkem. „L'effectif des groupes circonstanciels dans le déroulement de la phrase technique est supérieur à celui des groupes circonstanciels apparaissant dans la langue générale. La distribution des groupes circonstanciels dans la phrase technique ne diffère pas sensiblement de celle qui est observée en langue générale.“ (Vigner 1976: 74).

Vigner (1976) komentuje studii Jeana-Clauda Corbeille, uveřejněnou v díle *Les structures syntaxiques du français moderne – les éléments fonctionnels dans la phrase* (1971), která se zabývá distribucí příslovečného určení ve větě. Studie založená na 732 větách vyňatých z technických učebnic pro střední školy i dospělé publikum si kladla za cíl zjistit, které pozice a s jakou pravděpodobností je příslovečné určení schopno obsadit.

Z této studie vyplývá, že základní struktura věta S (sujet) – V (verbe) – CO (complément d'objet) může být doplněná až o dvě příslovečná určení nalevo od přísudku (pravděpodobnost tří příslovečných určení už je velmi slabá) a až o tři příslovečná určení napravo od přísudku, s tím, že obsazení těchto pozic je více frekventované. Studie se také zajímala o jednotlivé typy příslovečného určení na jednotlivých pozicích. Na iniciální pozici se nejčastěji vyskytuje příslovečné určení času, nebo podmínky. Jinak řečeno, pokud se ve větě vyskytuje příslovečné určení času, s největší pravděpodobností bude nalevo od přísudku. Totéž, možná s ještě větší určitostí, můžeme říct o příslovečném určení podmínky. Za přísudkem potom nejčastěji najdeme buď prostředek, nebo příslovečné určení místa a účelu.

Studie dále ukazuje, že oproti běžnému jazyku, v jazyce odborném / technickém nenajdeme takové zastoupení příslovečného určení důvodu. To lze vysvětlit následovně:

„1) La technique n'est pas explicative mais descriptive. Il ne s'agit pas de justifier, ce qui relèverait d'une discussion possible au niveau de la recherche, mais d'exécuter le plus fidèlement possible. De ce point de vue là, la technique diffère considérablement de la science où la notion de causalité joue un rôle fondamental.

2) Cette analyse peut aussi être nuancée par le fait que, dans certains cas, cette justification ou cette explication est prise en charge par la notion de *but* ou de *finalité*. Ex.: la phrase:

– Introduire un tige d'acier dans le trou de la broche *pour éviter la chute brutale des mandril sur le banc.*

équivalut à:

– Introduire un tige d’acier dans le trou de la broche *parce que, sans cela, on risquerait une chute brutale des mandril sur le banc.*“ (Vigner 1976: 81–82).

2.2.1.8 Prostředky větné kondenzace

Podle Chloupka (1991) patří k dalším charakteristikám odborného textu ekonomičnost vyjádření. Nejde pouze o eliminaci nadbytečných informací, ale o jejich celkové zkrácení. K tomu slouží prostředky syntaktické kondenzace. Loucká (2010) uvádí, že pro odborný text je typické používání infinitivních a participiálních konstrukcí, nominalizace a adjektivizace děje apod. Tyto konstrukce umožňují odosobnění sdělení a umožňují se soustředit na děj samotný.

2.2.1.8.1 Nominalizace

Nominalizací můžeme vyjádřit v rámci jednoslovného či víceslovného spojení, obsah sdělení vyjádřeného celou větou, nebo slovesem – př. „*Le train arrive.* → *l’arrivé du train*“ (Loucká 2005: 118), nebo adjektivem – př. „*Marie est triste.* → *la tristesse de Marie*“ (Loucká 2005: 118). Loucká (2005) uvádí, že na tyto konstrukce nahlížíme ze tří hledisek: z hlediska sémantického, morfosyntaktického a textového.

Z hlediska sémantického může transformované substantivum vyjadřovat činnost jednak ve vztahu k činiteli (agent) – př. „*l’arrivé du train*“ (Loucká 2005: 119), tak i k pasivnímu participantu (patient) – př. „*la confirmation d’une nouvelle*“ (Loucká 2005: 119), anebo k oběma – „*le transport d’un blessé par l’ambulance*“ (Loucká 2005: 119).

Z morfosyntaktického hlediska může být nominalizované pojmenování obohaceno:

- doplněním činitelským (le complément d’agent): „*le départ de Paul*“ (Loucká 2005: 119)
- činností ovlivňovaným předmětem (le complément de patient): „*la réduction des impôts*“ (Loucká 2005: 119)
- příslovečným určením: „*l’entrée du train dans la gare, l’atterrissage de l’avion sur la piste n°5*“ (Loucká 2005: 119)

- přívlastky (les adjectifs épithètes): „*Il arrive tard. → son arrivée tardive, Il part souvent. → ses départs fréquents*“ (Loucká 2005: 119)

Z textového hlediska nominalizace slouží především k textové kondenzaci – př. „*Quand je lis ses lettres, je me sens heureuse. → La lecture de ses lettres me rend heureuse.*“ (Loucká 2005: 119). Nominalizace přispívá k textové koherenci a jako prostředek kondenzace umožňuje substituovat anaforicky obsah jedné věty ve větě další – př. „*Il a perdu ses parents. Cette perte l'a beaucoup changé.*“ (Loucká 2005: 119). Takovéto uspořádání – s nominalizovaným prvkem v tematické pozici, zaručuje i uspořádání informací od známých k novým a tím posunuje informaci dále v textu. Díky nominálním transformacím můžeme do textu zakomponovat i novou informaci – nejčastěji prostřednictvím determinantů odkazujících na předchozí známý kontext. „*Sur la position thématique, ces informations partiellement connues sont introduites dans le texte comme présupposées connues.*“ (Loucká 2005: 120). Např. „*Marie nous fait des soucis. Ses sorties nocturnes font parler tout le monde*“ (Loucká 2005: 120). Zde vidíme, že nová informace *sorties nocturnes* je uvedená přívlastňovacím determinantem *ses*, který anaforicky odkazuje k *Marie*.

2.2.1.8.2 Nefinitní tvary slovesné

„Nefinitní (též neurčité, jmenné) tvary slovesné (*formes nominales du verbe, formes non fléchies*) vyjadřují různě pojatý neaktualizovaný děj, stav nebo relaci. Nefinitní tvary slovesné lze stavět do protikladu jak k slovesným tvarům finitním, tak k jiným slovním druhům, zejména substantivu, adjektivu, adverbium.“ (Šabršula 1986: 291). Do této kategorie řadíme konstrukce infinitivní, participiální a gerundiální, které v odborném textu přispívají k ekonomičnosti vyjádření. V mnohých vlastnostech (především syntaktických) se infinitiv podobá spíše substantivu, ale jako i pro další nefinitní formy pro něj platí možnost vytvářet trpný rod, což je vlastnost čistě slovesná.

a) Infinitiv

Infinitivem nazýváme neurčitý slovesný tvar, který má schopnost vyjadřovat děj nebo stav. Z morfologických vlastností má možnost vyjádřit čas (*chanter, avoir chanté*), ale

nevyjadřuje osobu, číslo, modalitu, rod nebo pád. Šabršula (1986) uvádí, že ve funkci primárního predikátu můžeme infinitiv najít v injunktivních textech, kdy vyjadřuje ilokuční akt (rozkaz, přání nebo radu), např. „*Ne pas boire! Ne pas traverser les voies!*“ (Šabršula 1986: 293) a také jej nacházíme jako nejrůznější návody na obalech výrobků. „Infinitiv elokuční má časovou platnost futura (*Fermer la porte*), nebo přikazuje, aby bylo pokračováno v činnosti přítomné probíhající, nebo aby bylo upuštěno od činnosti v přítomnosti probíhající.“ (Šabršula 1986: 296). Ve funkci sekundárního predikátu, tedy druhého sdělení ve větě, může zastávat různé větné funkce. Šabršula (1986) je klasifikuje takto:

- Infinitiv ve funkci předmětu
 - po předložce *de / à* = „*Je vous ordonne de le faire. La temple nous oblige à chercher un abri.*“ (Šabršula 1986: 294)
 - bez předložky = „*Il prétend vous avoir rencontré.*“ (Šabršula 1986: 294)
- Infinitiv ve funkci podmětu
 - s předložkou *de / à* = „*Il est extrêmement difficile de connaître la vérité. Mais ce n'est pas aux morts à juger les nouveautés.*“ (Šabršula 1986: 294)
 - bez předložky = „*Agir autrement eût compromis l'avenir de la classe ouvrière.*“ (Šabršula 1986: 294)
- Infinitiv ve funkci jmenné části přísudku nebo doplňku
 - s předložkou *à*, po slovesech *être, rester* = „*Il est à plaindre. Il me reste à faire.*“ (Šabršula 1986: 294)
 - bez předložky po různých výrazech = „*Il est réputé être très sage. Il semble partir demain. Vouloir, c'est pouvoir.*“ (Šabršula 1986: 295)
- Infinitiv ve funkci přívlastku
 - s předložkou *de / à* = „*Il fut le premier à exprimer cette supposition. Il est sûr de réussir.*“ (Šabršula 1986: 295)
- Infinitiv ve funkci přístavku
 - = „*Je n'avais qu'un seul désir, la revoir.*“ (Šabršula 1986: 295)
- Infinitiv ve funkci příslovečného určení
 - účelu = „*J'entre me chauffer. Il viendra pour te voir. Il s'est enfui de crainte d'être battu.*“ (Šabršula 1986: 295)
 - času = „*Elle s'évanouit avant d'atteindre les bois des lauriers toujours verts.*“ (Šabršula 1986: 295)
 - důsledku = „*Un peuple bien trop occupé d'industrie et de négoce pour faire la guerre.*“ (Šabršula 1986: 295)

– způsobu = „*Le frère R. prit la parole sans être interrogé.*“ (Šabršula 1986: 295)

b) Participia

„Participia ve francouzštině fungují jako faktitivní lexémy některých přemorfologických slovesných opisů a tedy i slovesných časů složených a pasiva, dále ve funkcích adjektivních, a to zejména jako přívlastek, jako jmenná část přísudku, ev. jako doplněk i jako kondenzor vedlejších vět příslovečných. Jako druhý predikát může participium funkčně zastoupit i vedlejší větu přívlastkovou nebo i větu hlavní (*Je suis très occupé: je dois rester ici → Etant très occupé, je dois rester ici.*)“ (Šabršula 1986: 297).

Ve francouzštině rozlišujeme přičestí přítomné a minulé.

Participium přítomné vyjadřuje děj současný s dějem v hlavní větě, který může být přítomný, minulý i budoucí. Šabršula (1986) také uvádí, že k tomuto časovému vyjádření se obvykle přidává i jiný logický vztah:

– vztah příčinný = „*N'ayant plus d'argent, il a dû m'en emprunter.*“ (Šabršula 1986: 298)

– vztah podmínky = „*Moi vivant, vous n'auriez rien à craindre.*“ (Šabršula 1986: 298)

– vztah přípustky = „*Il a fait ce travail sans collaborateur, quoique ayant fort peu de temps à s'y consacrer.*“ (Šabršula 1986: 298)

Ve funkci kondenzoru může nahrazovat vedlejší věty vztažné – př. „*Je le vois lisant.*“ (Šabršula 1986: 298), nebo vedlejší věty přívlastkové – př. „... *de profondes transformations révolutionnaires conduisant à l'instauration d'un Etat de démocratie nationale.*“ (Šabršula 1986: 298), jak doplňuje Šabršula (1986).

Participium minulé vyjadřuje děj nebo stav, např. „*des enfants abandonnés, une porte fermée*“ (Šabršula 1986: 301) a také může vyjadřovat předčasnost před dějem hlavní věty – „*Moi mort, elle s'accrochera à mon successeur.*“ (Šabršula 1986: 301). Šabršula (1986) uvádí také příklady užití minulého přičestí jako kondenzoru vedlejších vět:

– věty příslovečné časové = „*Une fois parti, je ne reviendrai plus. Sitôt arové, je lui ai écrit un lettre.*“ (Šabršula 1986: 301)

– věty důvodové = „*Mandatés par notre Internationale, nous avons à différentes reprises rencontré les dirigeants de l'I. O. S.*“ (Šabršula 1986: 302)

- věty podmínkové = „*L'action, commencée deux heures plus tôt, eût finie à quatre heures.*“ (Šabršula 1986: 302)
- věty přípustkové = „*Quoique déçu par son échec, il se remit au travail avec ardeur.*“ (Šabršula 1986: 302)
- věty přívlastkové, relativní = „*Cette organisation créée en 1953... La cloche annonçant les classes finies...*“ (Šabršula 1986: 302)

c) Gerundium

Posledním nefinitním slovesným tvarem je gerundium (gérondif). „Formálním příznakem gerundiva je plérém *en* (tvarově totožný s předložkou *en*, s funkcí zcela odlišnou).“ (Šabršula 1986: 300). Šabršula (1986) také uvádí, že gérondif má příslovečnou povahu a k hlavní větě, primárnímu predikátu, připojuje vedlejší okolnosti děje, např. „*Et la mère en dormant soupire...*“ (Šabršula 1986: 300).

Šabršula uvádí případy užití gerundia v příslovečných vztazích:

- časových (normálně současnost) = „*En parlant ainsi, je reste fidèle à la ligne de conduite que nous avons toujours suivie au gouvernement, Thorez.*“ (Šabršula 1986: 300)
- příčinných – „*Et rien qu'en retardant cette vallée amie, je redeviens enfant.*“ (Šabršula 1986: 300)
- podmínky nebo předpokladu = „*En procédant avec plus de méthode et en faisant de nouveaux efforts, vous auriez réussi.*“ (Šabršula 1986: 300)
- opozice, přípustky = „*Mais enfin ces guerriers, illustres ignorants, en étant moins polis n'en étaient pas moins grands.*“ (Šabršula 1986: 300)

Tvar gerundia může být ještě zesílen o adverbium *tout*, hlavně v případě vyjádření opozice, např. „*Tout en paraissant travailler, il perd son temps.*“ (Šabršula 1986: 302).

„Gerundivum se pravidelně vztahuje k podmětu slovesa řídicího, pouze v ustrnulých rčeních, např. v příslovích, nacházíme gerundivum i tehdy, není-li splněna podmínka totožnosti podmětů, např. *L'appétit vient en mangeant*. Gerundivum bez formému *en* nacházíme v některých úslovích, např. *généralement parlant...*, *strictement parlant [...]*.“ (Šabršula 1986: 301).

2.2.2 Slovní zásoba

2.2.2.1 Obecná charakteristika

V oblasti slovní zásoby najdeme nejcharakterističtější rysy sdělení odborného diskurzu. Patří k ní především termíny a odborné názvy, které se pro potřeby tohoto odborného sdělení vytvořily.

„Termínem se z hlediska lexikologie rozumí takové pojmenování, které je v rámci disciplíny jednoznačným pojmenováním pojmu oboru. Jde o pojmenování nociónální, neexpresivní, má funkci nominativní a kognitivní. Termín je v rámci oboru ustálený a je buď definován, nebo fixován konvencí oboru, jeho význam je tedy ostřeji ohraničený než u jiných vrstev slovní zásoby a je v podstatě identifikovatelný nezávisle na kontextu.“ (Chloupek 1991: 182).

Jednotlivé druhy odborných textů se liší užitím slovní zásoby.

„Dans le discours des textes de vulgarisation scientifique nous pouvons constater l'utilisation des mots de la langue commune; si les termes spécifiques sont utilisés, ils sont expliqués; dans les textes scientifiques et (technico-)professionnels où la connaissance partagée du sujet traité est présumée, le vocabulaire et les termes spécifiques sont utilisés comme présumés connus.“ (Loucká 2010: 79).

Texty didaktické předpokládají znalost daného oboru – termíny a odborné názvy se v nich objevují zcela běžně.

„V některých oborech se vytvářejí vrstvy synonymních termínů domácího a cizího původu; mezi obojími termíny bývá rozdíl v jejich využití. Požadavek jednoznačnosti a přesnosti termínu omezuje možnost synonymity, a tím i slohového výběru v rámci odborné vrstvy lexikální. Rozsah odborné oblasti a charakter projevů tam zařazovaných však působí, že se synonymní terminologické jednotky vytvářejí a že vzniká v mnoha oborech jistá dvojvrstevnost terminologie, vrstva terminologie vědecké a terminologie popularizační, školské.“ (Jedlička 1970: 64).

Chloupek (1991) dále uvádí, že volba mezi synonymními termíny je významná a závislá právě na typu textu. Zatímco v textech vědeckých se setkáváme s terminologií spíše mezinárodní a v plném znění termínů, populárně-vědecké články využívají spíše terminologie jazyka domácího a také zkrácené podoby termínů. Ovšem hranice mezi profesionalismy (názvy vytvořenými ze spisovného jazyka) a termíny je pohyblivá a stává se, že

profesionalismus se stane také termínem užívaným ve vědeckých textech (př. Loucká 2010: 80 – z běžného jazyka vytvořený termín *gaz à effet de serre*; nyní se spojení *effet de serre* používá i ve vědeckém diskurzu).

2.2.2.2 Slovtvorné postupy

S vytvářením slov odvozováním a skládáním se nesetkáme pouze u odborného jazyka. V odborném vyjadřování však hrají poměrně důležitou roli. Souvisí to s potřebou vytváření nových pojmenování věcí, skutečností a také s tendencí zapojování většího počtu substantiv.

„Dans la dérivation, l'essentiel du processus est la création de la fiction syntaxique des termes créés.“ (Guilbert 1975: 134).

2.2.2.2.1 Odvozování příponou

„On peut constater que, dans le processus de dérivation par suffixation, chacune des trois classes (substantif, verbe, adjectif) sont également productives de formations qui appartiennent aux deux classes autres que la classe de base. L'interchangeabilité généralisée des classes syntaxiques de départ et d'arrivée apparaît comme le trait dominant du processus de dérivation qui permettra au locuteur le maximum de liberté d'expression, en lui procurant toutes les facultés de transposition d'un schéma lexical dans un autre impliquant une construction différente de la phrase.“ (Guilbert 1975: 134–135).

Přidání přípony ke slovnímu základu má v podstatě dvě funkce – změní se slovní druh a slovo se přiřadí k novému lexikálnímu poli. Jak ukazuje Vigner (1976: 21): „Par exemple, *riveter* verbe désignant un action, se transforme en *rivetage*, nom désignant le résultat de l'action ou l'opération en train de se faire.“ Nebo jinými slovy: „On a défini le suffixe essentiellement par son aptitude à opérer le changement de la classe syntaxique du morphème lexice, en tant qu'élément catégorisateur à fonction grammaticale.“ (Guilbert 1975: 161).

Vigner (1976: 22-23) také uvádí, že nejčastěji odvozovaný slovní druh pomocí přípon v odborném stylu jsou substantiva, přesněji jména označující činnost (l'action), jména činitelů děje (noms d'agent a noms d'instrument):

- Jména označující činnost (odvozená od sloves)
 - *age* (asi nejčastěji používaná přípona)
 - = *assembler – assemblage, laminier – laminage, usiner – usinage*
 - *tion* (tato přípona může mít také četné varianty *-tion, -ation, -ification, -isation* a její užití je omezenější než přípony *-age*)
 - = *exécuter – exécution, transformer – transformation, pulvériser – pulverisation, projeter – projection*
- Jména označující činitele děje (odvozená od sloves)
 - *eur* (tato přípona může působit problémy svou dvojznačností – může označovat jak nástroj, tak osobu vykonávající danou činnost, např. *broyeur – stroj x foreur – osoba*)
 - = *démarrer – démarreur, souder – soudeur, forer – foreur, broyeur – broyeur*
- Jména označující kvalitu (odvozená od přídavných jmen)
 - *ité* (přípona nejčastěji užívaná pro vyjádření kvality materiálu)
 - = *acide – acidité, flexible – flexibilité, poreux – porosité, tenace – tenacité*
- Přídavná jména (největší význam mají adjektiva vyjadřující kvalitu, nebo upřesňující děj)
 - *able* = *éjecter – éjectable, exploiter – exploitable*

Le Bon Usage (2008: 169) upřesňuje jistou specifickou hodnotu některých přípon pro určité obory, např. chemické názvosloví užívající přípony *-eux, -ique* a *-ure*. Dále uvádí nejčastější přípony v některých oborech např. *-ème* v lingvistice (*lexème*), *-ia* v botanice (*fuchsia*), *-idé* v zoologii (*équidé*), *-ite* v medicíně (*névrite*) a v mineralogii (*lignite*), apod.

Guilbert (1975) upozorňuje na fakt, že v některých případech odvozování existuje také v rámci jednoho slovního druhu. Zmínme alespoň několik příkladů substantivních přípon: „*iste* (*radar – radariste*), *at* (*professeur → proffessorat*), *ier* (*crème → crémier*), *erie* (*boucher → boucherie, acier → aciérie*), *ien/icien* (*chirurgie → chirurgien, esthétique → esthétiqueien*), *aj*.“ (Guilbert 1975, s. 169–170). V kategorii adjektiv nalezneme např.: „*asse* (*blond → blondasse*), *aud* (*lourd → lourdaud*), *ard* (*riche → richard*), *aj*.“ (Guilbert 1975:

170) a v rámci sloves např.: „*ailler* (*traîner* → *traînailler*), *asser* (*rêver* → *révasser*), *eter* (*voler* → *voleter*), *aj*.“ (Guilbert 1975: 170). Toto odvozování se zakládá na různých plánech. Setkáváme se s příponami zdrobňujícími, z nichž pouze několik je stále produktivních (*et/ette*, *ot/ote* pro substantiva a adjektiva a *oter – eter – ouiller* pro slovesa). Guilbert (1975) dále uvádí, že kromě tvoření zdrobňelin, které se dotýká všech tří kategorií, je tento jev typický spíše pro podstatná jména.

2.2.2.2.2 Parasyntéza

„La dérivation de forme parasynthétique se caractérise par l’intervention simultanée du type paradigmatic, puisqu’elle importe un changement de la catégorie syntaxique de la base, et du type syntagmatique par le préfixe qui s’acole à la base (*bourgeois* → *embourgeois-er*).“ (Guilbert 1975: 203). Podle Guilberta (1975) je v současné francouzštině parasyntéza nejproduktivnější u sloves, např. „*mou* → *amollir*, *canaille* → *encanailler*, *ion* → *désioniser*, *mince* → *émincer*“ (Guilbert 1975: 204).

U parasyntetického tvoření není možné výsledné kompozitum rozložit na jednotlivé odvozeniny a sledovat vývoj, kdy se připojila přípona, nebo předpona. Schwischay (2001) uvádí příklad slovesa *décourager* – ani tvar **décourage*, ani tvar **courager* neexistují, slovo vzniklo odvozením parasyntetickým: *dé-* + *courag(e)* + *-er* → *décourager*.

2.2.2.2.3 Odvozování předponou

Rozdíl oproti odvození příponou je ten, že slova odvozená předponou nemění slovní druh a nepodmiňují ani transformaci věty. „La procédure de préfixation se caractérise essentiellement comme une procédure de condensation du syntagme de phrase en schéma lexical, de transposition lexicale de certains mécanismes syntaxiques comme la négation ou l’expression des degrés, mais dans le cadre de la même classe syntaxique.“ (Guilbert 1975: 135). Některé předpony mají fonetické nebo grafické varianty. Důvodem může být existence formy učené a formy lidové (např. *ré-* a *re-*), nebo je to vlivem hláskového okolí, přesněji počáteční hlásky základu (např. *re-* vs. *r-*, *in-* vs. *im-*, atd. (Grévisse 2008: 180).

Podle Guilberta (1973: 16) předpony v odborném projevu nejčastěji vyjadřují přeměnu věcí:

„La base substantivale du terme scientifico-technique donne lieu à la dérivation préfixale selon certaines modalités conformes au processus général d'action sur la réalité, de transformation des choses: les formations en *dé* marquant l'action contraire (comprimer → décomprimer); en *re* (activer → réactiver) exprimant la reprise d'une action, la combinaison parasynthétique en *en* (collé → encoller) traduisant la transformation, y sont particulièrement adaptées au processus technique.“

2.2.2.2.4 Skládání

Další způsob tvoření slov je skládání.

„La transformation lexicale par composition consiste à transposer lexicalement une construction syntaxique dont les termes sont intégralement présents dans la formation générée. Le schéma de base ne comporte pas un seul morphème de base comme pour la suffixation et la préfixation, mais les deux éléments du syntagme de phrase qui présuppose toujours un prédicat verbal comme fournisseur des deux termes, qu'il soit présent à titre de forme verbale composante ou qu'il soit représenté par le verbe *être* sous-jacent. [...] La procédure de la composition est surtout productrice de substantifs. La création d'adjectifs est limitée à quelques types de combinaison.“ (Guilbert 1975: 135).

Podle *Grammaire méthodique de français* (Riegel, Pellat, Rioul 2006) je kompozita možné tvořit ze všech samostatných francouzských slov a jejich spojením vzniká nová lexikální jednotka s novým významem, př. *portefeuille, porte-monnaie, chaise longue* (Riegel, Pellat, Rioul 2006: 547). Skládáním můžeme vytvářet nová substantiva, adjektiva, slovesa, příslovce, předložky i spojky. Uvedme zde pár možností skládání substantiv, adjektiv a sloves:

„Les noms composés – Nom + nom => *chou-fleur, timbre-poste*

– Nom + prép. + nom => *chemin de fer, salle à manger*

– Adjectif + nom => *rond-point*

– Verbe + nom => *brise-glace*

Adjectifs composés – Adjectif + adjectif => *aigre-doux*

– Adverbe + adjectif => *clairvoyant*

Verbes composés – Verbe + nom seul => *faire peur, donner raison*

– avec article => *prendre la fuite*“ (Riegel, Pellat, Rioul 2006: 548)

Podle Guilberta (1973: 16) v odborné oblasti dominují především dva druhy skládání – skládání učené (la composition dite savante) a syntagmatické (la composition syntagmatique).

a) Skládání učené

V této kategorii najdeme kombinace inspirované syntaktickým modelem řečtiny, to znamená skládání, kdy část určující předchází část určovanou. Základem kompozit pak mohou být slova vypůjčená z řečtiny, latiny nebo francouzštiny. S tímto typem slovtvorby se můžeme setkat především v chemii a farmacii (např. *nucléo-protéine*). „Le trait dominant de la composition dite savante, à savoir qu'elle fonctionne essentiellement avec des éléments linguistiques tirés de langues anciennes, latin ou grec, et aussi avec des éléments empruntés, pour l'essentiel, à l'anglo-américain, ne peut manquer de retenir l'attention.“ (Guilbert 1975: 224). To se podle Guilberta (1975) projevuje jednak přímými výpůjčkami výrazů, např. *mass-media, play-boy, week-end*, složenými výrazy přizpůsobenými francouzštině, např. *franc-maçon* z anglického *free mason*, ale také kompozity řecko-latinskými přejatými z angličtiny, např. *monocinétique, quadrupole, octopole* < *monokinetic, quadrupole, octopole*, nebo *trajectographie, télémessure* < *trajectography, telemetry*.

b) Skládání syntagmatické

V technických odvětvích často nalezneme slova tvořená ze složených spojení, nebo dokonce celých syntagmat.

„Le principe de formation de l'unité lexicale synaptique réside, selon l'optique générativiste, dans une relation de détermination isome d'une phrase prédicative dont les éléments sont un syntagme nominal fournissant la base de la formation et un syntagme verbal générant le déterminant:

Avion à réaction < SN [L'avion] SV [est à réaction].“ (Guilbert 1975: 253).

Díky možnosti skládání tak můžeme přemístit prvky lexika z jednoho oboru a za pomoci adjektivní formy a předložek *de* nebo *à* + *substantivum* vytvořit nový pojem v jiné odborné oblasti. „Le procédé permet en outre d'énumérer dans une même unité complexe toutes les caractéristiques techniques d'un objet fabriqué ou d'une machine.“ (Guilbert 1973: 17).

2.2.2.2.5 Tvoření zkratk

„La siglaison peut être rangée sous le même type de réduction, dans la mesure où elle consiste à assurer la présence de chacun des constituants de l'unité syntagmatique dans la nouvelle séquence soit par la première lettre de chaque composant, soit par une fiction syllabique très réduite. [...] Le sigle résulte du double souci d'obtenir une réduction graphique et phonétique de la séquence syntaxique estimée trop longue pour être utilisable dans la communication, et de maintenir la relation syntaxique entre les éléments par la référence à chaque composant constitutif de l'ensemble.“ (Guilbert 1973: 275).

Uvedme příklad (Schwischay 2001):

- P. D. G. = président-directeur général
- O. N. U. = Organisation des Nations Unis

Guilbert (1973) dále uvádí, že zkratky nejprve vznikaly v psané podobě, ale postupem času a jejich častějším používáním přešly také do podoby mluvené. V současné francouzštině se můžeme setkat se slovy a výrazy odvozenými právě od zkratk, jak ukazuje Guilbert (1973: 276):

- adjektivní transformace = Z. U. P. (Zone à Urbaniser en Priorité) → *zupéen*, O. N. U. (Organisation des Nations Unis) → *onusien*
- nominální transformace
 - označující příslušnost k organizaci = C. G. T. (Confédération générale du travail) → *cégétiste*, C. F. D. T. (Confédération française démocratique du travail) → *cedétiste*, P. U. C. (Le Paris Université Club) → *puviste*
 - označující držitele titulu = CAPES (Certificat d'Aptitudes à l'Enseignement Second degré) → *capétien*, E. N. A. (Ecole Nationale d'Administration) → *énarque*, apod.

3 TYPOLOGIE TEXTŮ V OBLASTI ZDRAVÉ VÝŽIVY

Chloupek (1991) rozděluje textové projevy v odborné oblasti na čtyři základní typy. Jak uvádí, základním rozdílem těchto typů je zaměření na spíše teoretickou, nebo spíše praktickou oblast daného oboru. Z tohoto rozdělení také samozřejmě vyplývá použití jazykových prostředků, které zohledňuje adresáta a cíl daného projevu.

Základní čtyři typy textů jsou:

- I. Vědecké (teoretické) texty
- II. Prakticky odborné texty
- III. Populárně naučné texty
- IV. Didaktické texty

Nyní blíže charakterizujeme každý druh textové komunikace, s přihlednutím k naší vybrané odborné oblasti zdravé výživy. Zaměříme se na povahu komunikace, tzn. autora, adresáta a komunikativní záměr textu, na zastoupení slohových útvarů a také na typické postupy odborného diskurzu.

3.1 Vědecké (teoretické) texty

Autory těchto textů bývají specialisté v oboru, v našem případě lékaři, nutriční poradci, dietologové a jsou určeny poučenému čtenáři, čili zase odborníkovi dané oblasti, nebo také studentům daného oboru, jak uvádí Loucká (2010) i Chloupek (1991).

Chloupek (1991) ještě připomíná, že tyto texty jsou nejvíce propracované, ať už po stránce kompoziční, tak po stránce jazykové. Záměrem textů je co největší jednoznačnost a přesnost podávaných informací, čemuž odpovídá použití neutrálních jazykových prostředků s častým výskytem mezinárodních termínů a přejatých slov. Převažujícím slohovým postupem je postup úvahový a výkladový, doplněný dalšími, např. informačním apod. (Loucká 2010).

„Les textes scientifiques (théoriques) écrits paraissent dans des revues spécialisées présentant de nouveaux résultats acquis dans la recherche du domaine traité.“ (Loucká 2010: 75). Ze slohových útvarů typických pro tento styl uvedme disertaci, neboli „rozsáhlou

vědeckou rozpravu, která řeší složitý teoreticky závažný problém.“ (Chloupek 1991: 189). Dalším ze zástupců je studie, stylově podobná disertaci, pouze s menším rozsahem, prezentace analýzy, nebo výzkumná zpráva. V odborné oblasti zdravé výživy bychom také mohli najít odbornou analýzu, posudek určitého výrobku, postupu, „v němž autor svá tvrzení opírá o argumentaci“. (Chloupek 1991: 190).

3.2 Prakticky odborné texty

Prakticky odborné texty můžeme najít v nejrůznějších odborných oblastech – technické, administrativní, vojenské, právnické a tomu tomu odpovídají i různá specifika, ať už lexikální nebo stylistická. Autoři těchto textů počítají se čtenáři, kteří mají základní znalost dané problematiky a texty se zaměřují na pojednání o praktické činnosti dané profese, uvádí Loucká (2010). „Obec vnímatelů těchto textů je pak často omezena jen na okruh příslušníků jediné profese, jediného podniku, a proto jsou v textu obvyklá i výrazová zjednodušení (podnikové zkratky, neterminologické výrazy).“ (Chloupek 1991: 187).

Chloupek (1991) poznamenává, že praktickému zaměření textů, které mnohdy ani nemusejí přinášet nové poznatky, odpovídá i méně exaktní stylizace textu. „Kompozice je prostší a pokud jde o texty v opakujících se situacích, vznikají pro ně textové modely. Vyjádření je sice spisovné, ale jsou tolerovány i hovorové prvky, v lexiku se vedle termínů objevují profesionalismy včetně výrazů pracovního slangu.“ (Chloupek 1991: 187). Hlavním cílem těchto textů je popis, injunkce a vysvětlení, uvádí Loucká (2010).

Konkrétními příklady prakticky odborných textů zde mohou být: „*lettres de commerce, manuel mesurant le taux de pollution des fleuves, manuel d'opérations financières, manuel de montage d'un appareil destiné aux professionnels, recettes de cuisine pour professionnels, consignes de sécurité sur le lieu de travail, règlements de service, règlements de travail, procès-verbal, procès-verbal de notaire, carte d'invitation, l'ordre du jour...*“ (Loucká 2010: 76). Pro oblast zdravé výživy zde zdůrazněme nejrůznější pracovní návody a postupy, lékařské postupy, návody, jak se správně stravovat, jak upravovat potraviny apod.

3.3 Populárně naučné texty

„Les textes de vulgarisation scientifique adressée au large public paraissent dans des revues dont les rubriques traitent des sujets de domaines multiples (*pour être en bonne santé, comment maigrir sans avoir faim, la lutte contre la pollution des faux, la pollution urbaine*).“ (Loucká 2010: 77). Autory textů bývají často novináři specializovaní na určitou odbornou oblast, ale ani to není podmínkou, upřesňuje Loucká (2010).

Fakt, že se texty zaměřují na adresáty, kteří mají velmi obecné znalosti daných oblastí, ovlivňuje i formu a výběr jazykových prostředků. Chloupek (1991) uvádí, že texty se beletrizují a blíží se spíše publicistice, terminologie je užívána minimálně a také je hojně doplňována vedlejšími informacemi. Loucká (2010) uvádí, že nejčastěji je využíván slohový postup výkladový, informační nebo injuktivní.

Zástupcem populárně naučného stylu mezi slohovými útvary je článek, který „aplikuje na menší ploše vědecké poznatky ucelenou formou, ale s ohledem na možnost percepcie adresátem.“ (Chloupek 1991: 189). Jako další zástupce můžeme zmínit diskusi, útvar dialogického charakteru, který je velmi užíván především v televizním vysílání.

3.4 Didaktické texty

„Les textes didactiques de différents domaines de communication sont publiés dans les manuels, dans les photocopiés universitaires. Selon le niveau de connaissances présupposées dans le domaine précis et le traitement de sujets précis, ces textes ont discours proche du discours scientifique (photocopiés, manuels universitaires) ou du discours de vulgarisation scientifique (manuels pour les lycées, l'enseignement secondaire professionnel, etc.).“ (Loucká 2010: 77).

Chloupek (1991) dokonce uvádí, že s těmito texty se vytvořil i specifický učební styl, který zprostředkovává předání určitých informací, ale také by měl vyvolat zájem se je dozvědět, jistým způsobem ověřit jejich přijetí, atd. Autory jsou nejčastěji vyučující daných oborů a texty jsou určeny studentům různého zaměření i úrovně (Loucká 2010: 77).

„Stylizace učebních textů je ovlivněna i tím, že učebnice, především školní, tvoří systém, jenž musí obsahem i formou splňovat nejen požadavky odborné, ale i didaktické.“

(Chloupek, 1991: 187). Loucká (2010) uvádí, že v kompozici textů se projevují slohový styl informační, popisný, výkladový a injunktivní.

Ze slohových útvarů typických pro učební diskurz Chloupek (1991) jmenuje referát – útvar, který ať už v psané nebo mluvené podobě informuje o výsledcích vědeckého bádání spolu s jejich vysvětlením, koreferát – kratší útvar pojednávající o jednom aspektu dané problematiky, popř. přednáška, která je „mluvenou paralelou odborného článku“. (Chloupek 1991: 189).

4 METODA ANALÝZY TEXTŮ

Hlavním cílem analýzy vybraných textů bude zjistit, jak se liší jazykové prostředky textů odborné komunikativní oblasti zdravé výživy z hlediska komunikativní funkce, typologického vymezení a z hlediska adresáta.

Každý vybraný text budeme analyzovat z hlediska roviny pragmatické, diskurzivní, výpovědní, morfosyntaktické a lexikální. Jinak řečeno, budeme hledat odpovědi na otázky:

„**qui** parle / écrit **à qui** (le locuteur = l'énonciateur, le destinataire)

quand, où (le temps, le lieu de l'énonciation)

pourquoi (l'intention communicative du locuteur)

à propos de quoi (les objets du monde dont on parle, le cadre référentiel)

avec quoi (le choix fonctionnel d'unités linguistiques utilisées)

comment (le mode d'organisation d'unités linguistiques en discours)“ (Loucká 2010: 10).

4.1 *Rovina pragmatická*

Při rozboru z roviny pragmatické nás bude zajímat, kdo je autorem textu a komu je text určen, kdy a kde byl text vytvořen, neboli komunikační rámec kontrétní komunikační situace, dále pak komunikační záměr a referenční rámec.

„Le cadre communicatif représente le macro-contexte de la communication verbale.“ (Loucká 2010: 10). Komunikační rámec je poměrně široký pojem, pod kterým chápeme další podmínky, důležité při rozboru ale i tvorbě komunikátu. Loucká (2010) zařazuje interakci mezi autorem, který s jistým záměrem komunikát vytváří a adresátem, který text musí dešifrovat a pochopit. Dále, fyzické podmínky, za kterých text vznikne např. počet účastníků komunikace, vzdálenost účastníků, časoprostorové podmínky a také kanál přenosu (komunikát psaný, nebo mluvený, přenesený přímo, nebo nepřímo). Důležitou roli má socio-kulturní kontext, v němž text vznikne. A poslední je komunikační kontrakt definující jednání účastníků komunikace. Všechny tyto podmínky vytvářejí vznik konkrétní komunikativní situaci, v níž vzniká text.

Komunikativní záměr je odpovědí na otázku „pourquoi, dans quel but“. „C’est pourquoi le texte est réalisé, dans une perspective d’un but concret que le locuteur veut atteindre par son acte de communication auprès de son interlocuteur.“ (Loucká 2005: 13).

4.2 Rovina diskurzivní

Rovina diskurzivní odráží způsob, jak je text zorganizován a dává nám odpověď na otázku *comment*. Loucká (2010) uvádí, že text má propracovanou strukturu skládající se ze sekvencí různých typů, méně často pak jednoho typu a jejich organizaci a vztahy pak souhrně nazýváme textová kompozice.

„La composition est une hiérarchisation de séquences relevant d’une stratégie communicative que le locuteur choisit pour atteindre son but communicatif. Pour atteindre un but communicatif, le locuteur peut choisir différents plans compositionnels sur la base de différentes stratégies communicatives. Par la hiérarchisation de séquences, la composition textuelle assure la cohérence textuelle globale sur l’axe vertical d’un texte hiérarchisé.“ (Loucká 2005: 15).

Adam (2001) rozlišuje tyto typy sekvencí: narativní, popisné, výkladové, argumentativní a dialogické, které se v rámci textu mezi sebou mohou různě kombinovat. Tyto sekvence jsou zároveň nejmenšími jednotkami v textové výstavbě a výsledný text je skloubením jejich většího či menšího počtu.

„La caractérisation globale d’un texte ainsi composé résulte d’un effet de dominante: le tout textuel est caractérisable, dans sa globalité et sous forme de résumé, comme plus ou moins narratif, argumentatif, explicatif, descriptif ou dialogal. L’effet de dominante est soit déterminé par le plus grand nombre de séquences d’un type donné, soit par le type de séquence enchâssante.“ (Adam 2001: 19).

V rámci rozboru textů nás bude zajímat přítomnost a kombinace jednotlivých sekvencí, ale také horizontální a vertikální členění textu, o kterém jsme se zmínili už výše.

Horizontální členění se u jednotlivých typů textů bude lišit. U odborných teoretických článků můžeme předpokládat členění na předmluvu, úvod, stať, shrnutí, závěr a doslov, které u praktických odborných textů nemusíme vůbec najít, jak uvádí Chloupek (1991). Nesmíme zde opomenout ani samotný titul, „jehož forma se liší nejen podle obsahu textu, ale má

charakteristické rysy i v jednotlivých stylových oblastech (proti popisnému titulu odborných prací stojí zvýrazněná získávací funkce u titulku publicistického a obraznost titulů uměleckých).“ (Chloupek 1991: 94). Rozdíly budeme také sledovat v rozčlenění na odstavce, jejich délku a návaznost mezi nimi.

Budeme si všímat také vertikálního členění – přítomnosti poznámkového aparátu, odkazů na odbornou literaturu, použití velikostně odlišného písma, titulků a mezititulků v textu, popř. jiných rysů, které přispívají k přehlednosti a jednoznačnosti odborných textů.

4.3 Rovina výpovědní

„Le plan d'énonciation est un cadre énonciatif dans lequel l'énoncé est réalisé.“ (Loucká 2010: 16). To o jaký výpovědní plán se jedná, vyplývá z jazykových prostředků, které autor do svého sdělení zapojuje.

Teorii výpovědních plánů založil Émile Benveniste v 60. letech 20. století a na základě slovesných časů a dalších formálních složek výpovědi, vydělil dva typy výpovědních plánů – „le discours“ a „l'histoire“, jak uvádí Loucká (2010). Toto rozdělení sloužilo jako základ pro další lingvisty, kteří tuto teorii dále rozvíjeli např. Jean-Michel Adam (1992), Dominique Maingueneau (1994), aj.

Adam (1992) vyděluje tyto typy výpovědních plánů:

- I. Une énonciation (de „discours“ ou actuelle) – „une énonciation embrayée“ (Loucká 2010: 17)

Kontext je v tomto případě daný konkrétní komunikativní situací, která je tady a teď (v případě mluvené výpovědi) nebo musí být explicitně vyjádřen slovy v textu (v případě psané výpovědi).

Loucká (2010: 17) uvádí základní charakteristiky tohoto plánu:

- základní slovesné časy: čas minulý (*passé composé*), aktuální přítomný čas, čas budoucí (*futur proche*)
- personální deiktika (*je, tu, notre*)
- deiktické výrazy časové (*maintenant, hier, demain*)
- deiktické výrazy prostorové (*ici*)
- znaky výpovědní modalizace a modality výpovědi

II. Une énonciation non actuelle – le récit historique – „une énonciation non-embrayée“ (Loucká 2010: 17)

Pro tento plán je typická neaktuálnost momentu výpovědi.

Základní charakteristiky podle Loucké (2010: 18) jsou:

- užití passé simple
- užití 3. osoby (neosobní podmět)
- absence jazykových prostředků aktuální výpovědi.

Adam (1992) dodává, že tento plán můžeme najít v bájných povídkách, legendách nebo literatuře science-fiction.

III. Une énonciation proverbiale

Charakteristické pro tento plán je použití atemporálního přítomného času, dále obecného podmětého zájmena *on*, či užití neosobního podmětého zájmena *il*, uvádí Loucká (2010).

IV. Une énonciation du discours logique

Pro tento výpovědní plán, objevující se v odborných, teoretických a vědeckých textech, je typické použití atemporálního přítomného času a absence aktualizačních jazykových prostředků. Loucká (2010) uvádí, že pokud se v textu objevují formy základních časů (présent – passé composé – futur proche), většinou odkazují do textového pole. Další typickou vlastností je absence deiktických zájmen a příslovců. Pokud v textu figurují, většinou odkazují do textového pole.

„Les références spatiales (plus haut, ci-dessous, plus loin, etc.) et temporelle (avant, après, etc.) ne renvoient qu’au texte qu’on est en train de lire.“ (Adam 1992: 23).

Aby byl kompletní výčet výpovědních plánů, je třeba uvést, že Adam (1992) ještě přidává plán poetický (une énonciation du discours poétique), o kterém sám uvádí, že je velmi specifický. Pro tuto práci však není daný výpovědní plán zásadní.

4.4 Morfosyntaktické prostředky

Při rozboru textů se zaměříme na použití morfosyntaktických prostředků typických pro odborný diskurz, jak jsme je představili na začátku této práce. Budeme si všimnout konstrukcí, které kondenzují text – nominalizací, adjektivizací, participiálních a infinitivních konstrukcí. Stejně tak nás budou zajímat neosobní konstrukce, pasivní konstrukce, užití a postavení

příslovečného určení a prostředky textové koherence, např. použití konektorů. To vše porovnáme s teoretickými předpoklady o jednotlivých typech textů odborného diskurzu, které jsme představili výše.

4.5 Lexikální prostředky

Jak uvádí Jedlička (1971), lexikum, přesněji termíny, patří k charakteristickým prvkům odborného diskurzu. V textech si proto budeme všimnout jejich použití, zařazení do diskurzu, zda jsou používána běžně, nebo pouze ojediněle, jestli jsou vysvětleny, nebo vyjádřeny opisem v závislosti na typu textu, apod. Bude nás také zajímat lexikum z běžně užívaného jazyka vyskytující se v textech.

5 ANALÝZA KONKRÉTNÍCH TEXTŮ Z OBLASTI ZDRAVÉ VÝŽIVY

5.1 Vědecký (teoretický) text

P248

La consommation de jus de fruits est associée à un meilleur indice d'alimentation saine chez les enfants et les adultes en France

A. Francou¹, P. Hébel¹, V. Azaïs-Braesco^{2,*}, A. Drewnowski³

(Nutrition Clinique et Métabolisme, n° 28, Supplément 1, s. S198, décembre 2014)

¹CREDOC, Paris

²VAB-nutrition, Clermont-Ferrand, France

³University of Washington, Seattle, États-Unis

1 **Introduction et but de l'étude.** – En 2013, les enfants français (3-14 ans) consommaient en
2 moyenne 83,4 ml de jus de fruits et de légumes (JF&L) par jour, et les adultes (21 ans et plus)
3 54,6 ml par jour. Malgré leur teneur en vitamines, les JF&L ne sont pas toujours perçus
4 comme des aliments favorables à une alimentation équilibrée. Ce travail étudie l'association
5 entre la consommation de JF&L et la qualité globale de l'alimentation.

6 **Matériel et méthodes.** – La consommation de JF&L est évaluée à partir de l'enquête
7 Comportements et Consommation Alimentaire en France (CCAF) du CREDOC, conduite en
8 2013. Elle recense les consommations alimentaires de 809 enfants (3-14 ans) et 1121 adultes
9 (21 ans et plus) par carnet alimentaire pendant 7 jours consécutifs. Les compositions
10 nutritionnelles des produits consommés proviennent de la table de composition CIQUAL 2013
11 ainsi que de la table Nutrinet, corrigée pour les sucres libres. La qualité globale de
12 l'alimentation a été évaluée à partir de l'index NRF 9.3 (Nutrient Rich Food ref1) adapté au
13 régime global. Il combine en une valeur unique l'adéquation des apports alimentaires aux
14 recommandations nutritionnelles françaises ou européennes pour 12 nutriments : protéines,
15 fibres, vitamines A, E et C, calcium, fer, magnésium, potassium, acides gras saturés, sodium
16 et sucres libres. La définition des sucres libres est celle de l'OMS (sucres ajoutés + sucres du
17 miel, des jus de fruits et des sirops).

18 L'association entre la consommation de JF&L et l'équilibre alimentaire a été, dans un
19 premier temps, évaluée par une régression simple entre les deux variable continues,

20 consommation de JF&L et index NRF 9.3. Un modèle linéaire intégrant l'énergie comme
 21 variable de contrôle a ensuite été testé sur la variable consommateur versus non
 22 consommateur de JF&L.

23 **Résultats et Analyse statistique.** – Il existe une corrélation positive linéaire entre la
 24 consommation de JF&L en ml/jour et la qualité de l'alimentation chez les enfants ($\rho = 0,194$;
 25 $p < 0,001$) et chez les adultes ($\rho = 0,136$; $p < 0,001$). Les consommateurs de JF&L ont un
 26 index NRF significativement plus élevé que les non consommateurs chez les enfants comme
 27 chez les adultes. Cette association persiste dans un modèle ajusté sur l'énergie totale (voir
 28 tableau de la page suivante).

		n	score NRF 9.3	ANOVA 1 facteur conso F&L	ANOVA 2 facteurs	
					cons. JF&L	Energie (AET)
Enfants	Consommateurs JF&L	575	481,3	$p < 0,001$	$p < 0,001$	$p < 0,001$
	Non consommateurs JF&L	234	428,7			
Adultes	Consommateurs JF&L	544	460,7	$p < 0,001$	$p < 0,001$	$p < 0,001$
	Non consommateurs JF&L	577	435,4			

29 Les consommateurs de JF&L sont plus nombreux à atteindre la recommandation PNNS de
 30 5 fruits et légumes par jour.

31 **Conclusion.** – Chez les adultes comme chez les enfants français, la consommation de jus
 32 de fruits observée en 2013 permet d'améliorer la densité nutritionnelle du régime alimentaire
 33 et d'atteindre plus facilement la recommandation PNNS des 5 fruits et légumes par jour.

Références :

1 Drewnowski, AJCN 2010 ; 91 : 1095S.

5.1.1 Analýza (vědeckého) teoretického textu

a. Rovina pragmatická

- Kdo (mluvčí): A. Francou, Pascale Hébel – pracovníci v CRÉDOCu (Centre de Recherche pour l'Étude et l'Observation des Conditions de Vie) v Paříži, Véronique Azaïs-Braesco – ředitelka společnosti VAB-nutrition v Clermond-Ferrand, Adam Drewnowski – profesor a ředitel programu Nutriční vědy na University of Washington v Seatlu
- Komu určeno (adresát): praktickým lékařům, biologům, lékárníkům a výzkumným pracovníkům v oboru výživy
- Kdy: prosinec 2014
- Kde: revue *Nutrition Clinique et Métabolisme*, číslo 28, Supplement 1, strana S198

Revue *Nutrition clinique et métabolisme* je čtvrtletník, který publikuje vědecké články, studie, výzkumy apod. ve francouzštině a angličtině, zaměřené na lepší porozumění efektů umělé výživy a lidského metabolismu. Supplement je část, která vychází jednou za rok (není však pravidlem) s prosincovým číslem a přináší nejčastěji články a studie z konkrétních konferencí, setkání atd. V našem případě Supplement přináší poznatky z 12. ročníku konference Journées Francophones de Nutrition (Frankofonní dny výživy) v Bruselu, které se konaly 10–12. prosince 2014. Náš text je zařazen v části Communication affichées, v sekci Épidémiologie et santé publique II.

Jedná se o resumé vědecké studie a hlavní komunikativní funkcí je funkce informativní.

b. Rovina diskurzivní

Horizontální členění textu má pevnou strukturu typickou pro odborné teoretické texty. Strukturu tvoří název – jména výzkumníků – místo (pracoviště) – úvod a cíl studie – materiál a metody – výsledky a statistická analýza – shrnutí. Každé části odpovídá jeden odstavec, s výjimkou částí Materiál a metody a Výsledky a statistická analýza, které jsou rozděleny na dva odstavce. Názvy částí jsou v textu explicitně uvedeny a zvýrazněny tučným písmem a kurzívou.

Titul odborného textu (*La consommation de jus de fruits est associée à un meilleur indice d'alimentation saine chez les enfants et les adultes en France*) už vlastně představuje cíl a východisko celé studie. Označení P248 uvedené před samotným názvem studie značí příslušnost k části Communications affichées (na rozdíl od části Communications orales, kde jsou studie označeny písmenem O) a pořadí mezi dalšími studii. Autoři používají spíše rozvitá souvětí, které lépe umožňují komplexní a přesné vyjádření potřebné pro představení dané studie. Všechny výpovědi v textu plní funkci informativní.

Z pohledu vertikálního členění si můžeme všimnout použití mezititulků u jednotlivých částí studie, jak jsme zmínili již v předchozím odstavci. Součástí textu je i tabulka, obsahující výsledky výzkumu. Ačkoli jsou výsledky ve stejném odstavci také popsány, tabulka napomáhá přehlednější prezentaci výsledků a přináší také další fakta a čísla, které v textu nejsou zveřejněny. V textu (konkrétně řádek 12) můžeme najít odkaz k referenci na konci, která nás odkazuje k článku „*The Nutrient Rich Foods Index helps to identify healthy, affordable foods*“ Adama Drewnowského, uvedeném v časopise *The American Journal of Clinical Nutrition*.

c. Rovina výpovědní

V textu si můžeme povšimnout dvou plánů. V prvních dvou odstavcích (Úvod a cíl studie a Materiál a metody) můžeme najít plán aktuální (le plan d'énonciation embrayé), čemuž nasvědčuje především použití aktuálních slovesných časů (především času minulého – passé composé).

- ... les JF&L ne sont pas toujours perçus comme des aliments favorables (ř. 3-4)
- La qualité globale de l'alimentation a été évaluée à partir de l'index NRF 9.3 ... (ř. 11-12)
- L'association entre la consommation de JF&L et l'équilibre alimentaire a été, dans un premier temps, évaluée par une régression simple ... (ř. 18-19)
- Un modèle linéaire intégrant l'énergie comme variable de contrôle a ensuite été testé ... (ř. 20-21)

Hned v první větě si také můžeme všimnout užití imparfait, které vytváří pozadí celé studie:

- En 2013, les enfants français (3-14 ans) consommaient en moyenne 83,4 ml de jus de fruits et de légumes (JF&L) par jour, et les adultes (21 ans et plus) 54,6 ml par jour. (ř. 1-3)

V dalších dvou odstavcích (Výsledky a statistická analýza a Shrnutí) najdeme výpovědní plán teoretický, charakteristický atemporálním přítomným časem.

- Il existe une corrélation positive linéaire ... (ř. 23)
- Cette association persiste dans un modèle ... (ř. 27)
- Chez les adultes comme chez les enfants français, la consommation de jus de fruits observée en 2013 permet d'améliorer ... (ř. 31-32)

d. Morfosyntaktické prostředky

Jak jsme zmínili výše a jak vyplývá i z povahy textu (resumé vědecké studie), autorský subjekt je zde zcela vynechán, což přispívá objektivitě vyjádření. V textu najdeme pouze jednu neosobní podmětne zájmeno *il*, všude jinde jsou podmětem výpovědi objekty, procesy apod. spojené s daným výzkumem.

- Il existe une corrélation positive linéaire ... (ř. 23)

Poměrně časté jsou pasivní konstrukce, které umožňují soustředit se na daný proces, nebo výsledky činnosti.

- Malgré leur teneur en vitamines, les JF&L ne sont pas toujours perçus comme ... (ř. 3-4)
- La consommation de JF&L est évaluée à partir ... (ř. 6)
- La qualité globale de l'alimentation a été évaluée à partir (ř. 11-12)
- L'association entre la consommation de JF&L et l'équilibre alimentaire a été, dans un premier temps, évaluée par une régression simple ... (ř. 18-19)
- Un modèle linéaire [...] a ensuite été testé ... (ř. 20-21)

Charakteristické jsou také poměrně rozvinuté nominální konstrukce, které objektivizují diskurz a zvyšují přesnost a stručnost vyjádření, setkáme se také se vztažnými přídavnými jmény (adjectifs relationnels):

- Les compositions nutritionnelles des produits consommés (ř. 9-10)
- l'adéquation des apports alimentaires aux recommandations nutritionnelles françaises ou européennes pour 12 nutriments (ř. 13-14)
- la densité nutritionnelle du régime alimentaire (ř. 32)

Ve funkci přívlastku často najdeme participia přítomná i minulá:

- des aliments favorables à une alimentation équilibrée (ř. 4)
- l'index NRF 9.3 adapté au régime global (ř. 12-13)
- un modèle ajusté sur l'énergie totale (ř. 27)

V článku najdeme i prostředky textové kondenzace – užití přičestí přítomného, i když pouze jednou:

- Un modèle linéaire intégrant l'énergie comme variable de contrôle (ř. 20-21)

e. Lexikální prostředky

Na první pohled je patrný velký výskyt zkratk: CCAF, CREDOC, CIQUAL, NRF, OMS, PNNS. Autor sám dokonce na začátku textu jednu zkratku zavádí:

- jus de fruits et de légumes = JF&L

Některé zkratky jsou v textu přímo vysvětlené:

- CCAF = enquête Comportements et Consommation Alimentaire en France (ř. 6-7)
- NRF = Nutrient Rich Food (ř. 12)

Jiné z nich vysvětlené nejsou a jsou považovány za součást společných znalostí (connaissance partagée) specialistů v daném oboru, např. CREDOC (= Centre de Recherche pour l'Étude et l'Observation des Conditions de Vie), CIQUAL (= Centre d'Information sur la Qualité des Aliments), PNNS (= Programme National Nutrition Santé). Také vyjádření výsledků a hodnot proměnných bez bližšího objasnění může být jasné pouze odborníkům zasvěceným do prostředí výzkumu v oblasti výživy.

Z hlediska výskytu specifického lexika v textu najdeme pojmenování složek potravy – živin:

- protéines, fibres, vitamines A, E et C, calcium, fer, magnésium, potassium, acides gras saturés, sodium et sucres libres

Obecně můžeme říci, že vybraný článek vykazuje známky textu přiměřeného poučenému publiku (což soudíme podle tématu, užití lexika a zkratk).

5.2 *Prakticky odborný text*

Produits frais, produits bruts...

La base incontournable d'une alimentation saine*

D'après C. Remesy

Institut national de la recherche agronomique (INRA), centre de Clermont-Ferrand, Theix, 63122 Saint-Genès Champanelle, France

(Journal de pédiatrie et de puériculture, n°19, issues 4-5, s. 192-193, juillet-août 2006)

Quel est l'intérêt de consommer des produits basiques, par rapport à des produits industrialisés ?

1 D'une façon générale, lorsque l'on considère
2 les produits de base : fruits et légumes,
3 légumineuses ou les divers produits céréaliers
4 (voire les produits animaux tels que les
5 viandes), ce sont des aliments qui ont gardé
6 leur structure et leur complexité. Ils
7 contiennent donc encore une grande partie de
8 leurs micronutriments d'origine. Certains
9 aliments doivent subir des transformations
10 pour être consommés (blutage plus ou moins
11 poussé des céréales, cuisson du pain...), ce qui
12 entraîne parfois des modifications de leur
13 composition. En fait, même en consommant
14 des produits végétaux de base, il est difficile
15 d'éviter des pertes en micronutriments, à
16 moins qu'il s'agisse de fruits et légumes
17 consommés sans cuisson. On peut citer, par
18 exemple, la vitamine C dont la teneur diminue
19 au cours du chauffage. Néanmoins, bruts ou
20 peu transformés, ces produits basiques sont les
21 seuls à conserver leurs complexités

22 structurelles et doivent représenter la base de
23 notre alimentation.

Quels problèmes nutritionnels la surconsommation de produits industriels entraîne-t-elle ?

24 La plupart de ces aliments sont composés avec
25 des ingrédients trop purifiés (sucres, matières
26 grasses, farines blanches, amidon modifié,
27 dérivés du soja ou du lait) si bien qu'ils
28 apportent surtout de l'énergie et ont une teneur
29 très réduite en micronutriments protecteurs.
30 On dit qu'ils sont source de calories vides.

31 Par ailleurs, durant la transformation
32 industrielle des aliments, il y a actuellement
33 une production trop importante de composés
34 néoformés. On peut citer, par exemple, les
35 composés issus de la réaction de Maillard, qui
36 peuvent avoir un impact négatif sur la santé.

37 Par conséquent, une des caractéristiques
38 des aliments transformés provient de leur
39 dénaturation, de leur éloignement de la
40 composition des aliments de base. De plus, la
41 multiplicité de l'offre actuelle en toutes sortes
42 de produits éloigne les consommateurs d'un
43 comportement alimentaire sûr.

* Interview extraite de la revue *Flash Fruits et légumes*, février 2006, p. 8-9.

44 Il faut absolument éviter la dérive qui fait
45 que l'alimentation d'aujourd'hui est de plus en
46 plus riche en produits transformés (cela va de
47 la viande reconstituée vendue sous plastique,
48 aux boissons sucrées) et nous éloigne d'un
49 comportement alimentaire fondé sur des
50 repères simples.

51 Un repas doit être en effet composé autour
52 d'un plat complexe fait de légumes, de
53 céréales et de viande, dans lequel chaque
54 composant est identifiable.

55 L'homme a tout simplement besoin d'une
56 très grande diversité de produits végétaux,
57 complémentés par des produits animaux et des
58 matières grasses de qualité.

On parle de frais, de brut, de cru... Est-ce la même chose ?

59 Les aliments bruts sont ceux qui gardent leur
60 identité : par exemple le riz, qu'il soit complet
61 ou non, garde sa forme de grain. Il est
62 facilement identifiable par le consommateur, qui
63 peut le reconnaître comme un aliment digeste,
64 apportant des glucides complexes. C'est un
65 aliment qui présente une carte d'identité
66 claire, il est facile à reconnaître. Il en va de
67 même de l'ensemble des fruits et légumes
68 frais, ces aliments devraient représenter la
69 base de notre alimentation, ils favorisent un
70 comportement alimentaire sûr.

71 Le concept du frais est un concept un peu
72 plus vague, car « frais » ne signifie pas
73 conserver au réfrigérateur ; le terme « frais »
74 ne devrait s'appliquer qu'à des produits
75 végétaux consommés en l'état, rapidement

76 après la cueillette et n'ayant pas subi de
77 modifications particulières. Ce concept
78 concerne également les produits animaux (lait,
79 viande) qu'il serait souhaitable de consommer
80 en l'état, sans transformation visant à en
81 allonger la conservation.

82 Le concept de cru est particulièrement
83 intéressant : une partie des végétaux peut être
84 consommée sans cuisson (tous les fruits et de
85 très nombreux légumes) et c'est une des
86 conditions pour profiter de la naturalité, de la
87 complexité d'un produit. On a absolument
88 besoin des produits crus dans notre
89 alimentation, et je dirais même que moins on
90 consomme de fruits et de légumes, plus on a
91 besoin d'en consommer sous forme crue. Si
92 vous consommez des pommes en abondance,
93 vous pouvez vous permettre de les déguster
94 sous forme de compote ou de pomme au four.
95 Si vous consommez très peu de fruits, croquez
96 plutôt la pomme crue pour bénéficier de ses
97 apports en micronutriments.

Pourquoi la diversité est-elle importante ?

98 La diversité est vraiment essentielle parce
99 qu'elle permet de consommer des aliments
100 comportant des matrices différentes. On
101 comprend facilement que la structure d'une
102 pomme est différente de celle d'une salade. La
103 nature de leurs fibres est également différente.
104 Il y a aussi des composés que l'on oublie
105 souvent : il s'agit des acides organiques de
106 potassium qui évitent, par un effet tampon, la
107 déminéralisation osseuse. Ils contribuent
108 ainsi à la prévention de l'ostéoporose.

109 De plus, cette diversité permet d'avoir une
110 disponibilité très large en micronutriments
111 variés, et un apport mieux équilibré en
112 minéraux, car tous les végétaux n'ont pas la
113 même richesse en ces éléments. Enfin, et c'est
114 sans doute ce qui est le mieux connu, on
115 bénéficie ainsi de la meilleure protection
116 possible en micronutriments antioxydants
117 (tocophérols, caroténoïdes, polyphénols...).

118 Les apports en micronutriments protecteurs
119 des différents fruits et légumes sont, en effet,
120 complémentaires. Certains de ces
121 micronutriments sont communs à de
122 nombreux produits végétaux, et d'autre sont
123 spécifiques d'une espèce botanique ou d'une
124 variété donnée, d'où la recommandation des
125 cinq à dix fruits et légumes par jour.

**Mais alors, faut-il diversifier nos choix ou,
au contraire, suivre les saisons ?**

126 C'est assez clair : il y a une gamme de
127 produits à chaque saison. Il s'agit donc de
128 consommer les produits de saison et non un
129 seul produit de saison !

130 Les fruits et légumes de saison sont alors à
131 leur optimum, au niveau du goût, mais
132 également de leurs apports nutritionnels.
133 Chaque saison apporte des fruits et des
134 légumes différents avec une composition qui
135 est sans doute la mieux adaptée à la couverture
136 de nos besoins.

**Consommer des produits végétaux animaux
de base (fruits et légumes, viandes,
poissons, etc.), est-ce possible sur le plan**

**économique à la fois pour le consommateur
et pour la société ?**

137 Il y a en effet deux façons de concevoir la
138 production et la distribution des aliments : soit
139 via une industrialisation très poussée, avec des
140 transports, des transformations importantes de
141 l'aliment, et donc une dénaturation des
142 produits, soit en privilégiant la production et la
143 distribution de proximité, en privilégiant
144 l'économie locale.

145 Le premier système conduit à une
146 économie verticale, très centralisée, une
147 recherche d'efficacité industrielle qui ne
148 favorise pas un comportement alimentaire
149 équilibré pour le consommateur.

150 Le second permet un véritable maillage
151 local, beaucoup plus favorable au maintien de
152 l'emploi, à l'emploi, à l'activité rurale, au
153 développement des ressources locales, mais
154 également à la qualité de l'alimentation. En
155 mettant en place un politique alimentaire qui
156 rapprocherait les consommateurs du tissu
157 rural, cette démarche favoriserait l'acquisition
158 d'un comportement alimentaire équilibré, et
159 cela aurait des conséquences très favorables
160 sur l'efficacité de l'alimentation pour
161 préserver la santé des consommateurs.

162 Quant au consommateur, il peut très bien
163 s'y retrouver sur le plan budgétaire à condition
164 de consacrer un minimum de temps à la
165 cuisine, n'oublions pas que dans beaucoup de
166 produits industriels, nous payons à la fois un
167 certain vide nutritionnel et beaucoup de
168 marketing et de publicité.

5.2.1 Analýza prakticky odborného textu

a. Rovina pragmatická

- Kdo (mluvčí): podle Christiana Rémésyho, ředitele výzkumu v INRA (Institut National de la Recherche Agronomique) v Clermond-Ferrandu
- Komu určeno (adresát): odborníkům pracujícím s dětmi, praktickým lékařům
- Kdy: červenec-srpen 2006
- Kde: revue *Journal de pédiatrie et de puériculture*, volume 19, issues 4–5, s. 192–193

Každý rok vychází 8 čísel časopisu *Journal de pédiatrie et de puériculture*, někdy se setkáme s dvojčíslem. Jedná se o časopis zaměřující se na všeobecnou medicínu dětí a dospívajících nejen pro lékaře, ale pro všechny specialisty z různých oblastí starajících se o děti. V časopise se objevují články různých rozsahů, původní vědecké studie, ale také články převzaté. Tak jako v případě našeho textu – rozhovoru převzatého z únorového čísla roku 2006 revue *Flash Fruit et légumes* vydávanou Agence pour la Recherche et l'information sur Fruits et Légumes (Agentura pro výzkum a informování o ovoci a zelenině) a upraveného pro potřeby této revue.

Ačkoli v textu spíše převládá komunikativní funkce informativní, najdeme zde také funkci explikativní a injuktivní. Explikativní funkci už implikuje formát článku, kdy je v rámci rozhovoru odpovídáno na otázky.

Funkci explikativní nejčastěji najdeme ve výpovědích navázaných konektorem:

- En fait, même en consommant des produits végétaux de base, il est difficile d'éviter des pertes en micronutriments ... (ř. 13-15)
- Par ailleurs, durant la transformation industrielle des aliments, il y a actuellement une production trop importace de composés néoformés. (ř. 31-34)
- Par conséquent, une des caractéristiques des aliments transformés provient de leur dénaturation, de leur éloignement de la composition des aliments de base. (ř. 37-40)

Explikativní funkce je také dominantní v poslední odpovědi (ř. 137-168), čehož si můžeme povšimnout už v samotném členění obsahu do odstavců:

- Il y a en effet deux façons de concevoir la production et la distribution des aliments...
- Le premier système conduit ...

- Le second permet ...
- Quant au consommateur ...

V textu najdeme též injekci vyjádřenou neosobním *il faut + inf.* anebo ve spojení s podmínkovou větou:

- Il faut absolument éviter la drive ... (ř. 44)
- Si vous consommez très peu de fruits, croquez plutôt la pomme crue ... (ř. 95-96)

Jak si dále ukážeme, článek můžeme zařadit do prakticky odborných textů, nicméně najdeme zde jisté prvky, které značí směr k popularizaci.

b. Rovina diskurzivní

Horizontální členění je vizuálně velmi výrazné. Jedná se o článek ve formě rozhovoru, jednotlivé části jsou proto dány otázkou vytištěnou tučným písmem a odpovědí. Odpovědi jsou pak dále děleny do jednoho nebo více odstavců. Pokud mají odpovědi více odstavců, mají téměř argumentační výstavbu, např. druhá odpověď – logické napojení 2. – 4. odstavce: *par ailleurs – par conséquent – il faut* (ř. 31-50), nebo čtvrtá odpověď: *la diversité est – de plus, cette diversité – les apports [...] sont, en effet* (ř. 98-125). Titul práce (*Produits frais, produits bruts... La base incontournable d'une alimentation saine*) je v podstatě shrnutí, které z celého článku vyplývá. Prakticky každá výpověď má podobu více či méně rozvitého souvětí, v mnohých případech se značně bohatými nominálními konstrukcemi, jimiž se budeme podrobněji věnovat v rozboru morfosyntaktické roviny.

Vertikální členění není tak pestré. Článek neobsahuje ani obrazový materiál, ani tabulky, či jiné schémata. Pokud budeme otázky vnímat jako mezititulky, můžeme upozornit na výrazné označení každé části mezititulkem.

c. Rovina výpovědní

Na základě užití aktuálního přítomného času, *passé composé* ve vedlejší větě, použití deiktik (osobních zájmen *je a vous*, přivlastňovacího determinantu *notre*, časového příslovce *aujourd'hui*) můžeme říct, že text odkazuje k výpovědnímu plánu aktuálnímu (*plan d'énonciation embrayé*).

- ... ce sont des aliments qui ont gardé leur structure et leur complexité. (ř. 5-6)
- ... l'alimentation d'aujourd'hui et de plus en plus riche en produits transformés ... (ř. 45-46)
- On a absolument besoin des produits crus dans notre alimentation, et je dirais même que ... (ř. 87-89)
- Si vous consommez des pommes en abondance, vous pouvez vous permettre ... (ř. 91-93)
- Si vous consommez très peu de fruits, croquez plutôt la pomme crue ... (ř. 95-96)

Můžeme si povšimnout jisté subjektivity, názoru autora, vyjádřené kondicionálem:

- ... et je dirais ... (ř. 89)
- ... un politique alimentaire qui rapprocherait les consommateurs du tissu rural, cette démarche favoriserait l'acquisition d'un comportement alimentaire équilibré, et cela aurait des conséquences ... (ř. 155-159)

Celkově si můžeme všimnout přítomnosti autora, vyjádřené buď přímo (v podobě osobního zájmena *je*), nebo jako součást publika:

- ... ces aliments devraient représenter la base de notre alimentation ... (ř. 68-69)
- ... n'oublions pas que dans beaucoup de produits industriels, nous payons à la fois un certain vide nutritionnel ... (ř. 165-167)

V textu nalezneme časté užití všeobecného podmětného zájmena *on*:

- D'une façon générale, lorsque l'on considère les produits de base ... (ř. 1-2)
- On peut citer ... (ř. 17 a 34)
- On dit qu'ils sont source de calories vides. (ř. 29-30)
- On a absolument besoin des produits crus dans notre alimentation ... (ř. 87-89)
- On comprend facilement que ... (ř. 100-101)
- Il y a aussi des composés que l'on oublie souvent ... (ř. 104-105)

d. Morfosyntaktické prostředky

Můžeme konstatovat, že s výjimkou první otázky, jsou všechny další otázky tvořeny inverzí, buď jednoduchou (*Mais alors, faut-il diversifier nos choix [...] ?*), nebo složenou (*Pourquoi la diversité est-elle importante ?*).

Kromě všeobecného zájmena *on*, které jsme zmínili výše, v textu najdeme také časté použití neosobních konstrukcí – s neosobním podmětným zájmenem *il* a prezentativy *il y a* nebo *c'est*:

- ... il est difficile d'éviter des pertes en micronutriments ... (ř. 14-15)
- ... il s'agit des acides organiques de potassium ... (ř. 105-106)
- C'est assez clair: il y a une gamme des produits à chaque saison. (ř. 126-127)
- Il y a en effet deux façons de concevoir la production et la distribution des aliments (ř. 137-138)

Nápadné je také řetězení nominálních konstrukcí, které přispívají k textové kondenzaci, stejně jako gerundiální, participiální a infinitivní konstrukce:

- L'homme a tout simplement besoin d'une très grande diversité de produits végétaux, complétés par des produits animaux et des matières grasses de qualité. (ř. 55-58)
- ...soit via une industrialisation très poussée, avec des transports, des transformations importantes de l'aliment, et donc une dénaturation des produits... (ř. 139-142)
- ... même en consommant des produits végétaux de base (ř. 13-14)
- ...soit en privilégiant la production et la distribution de proximité, en privilégiant l'économie locale (ř. 142-144)
- En mettant en place une politique alimentaire ... (ř. 154-155)
- ... un aliment digeste, apportant des glucides complexes. (ř. 63-64)
- ... sans transformation visant à en allonger la conservation. (ř. 80-81)
- ... des aliments comportant des matrices différentes. (ř. 99-100)
- ... pour être consommés (ř. 10)
- ... pour préserver la santé des consommateurs. (ř. 160-161)

Za povšimnutí stojí také přívlastky shodné, jejichž povaha přičestí minulého též přispívá stručnosti vyjádření (např. *une teneur très réduite en micronutriments, les composés issus de la réaction de Maillard, un comportement alimentaire fondé sur des repères simples, des produits végétaux consommés en l'état, aj.*).

V textu najdeme také velké množství vztažných vět, jejichž funkcí v textu je blíže specifikovat slovo, nebo slovní spojení, ke kterému jsou připojeny:

- ... ce sont des aliments qui ont gardé leur structure et leur complexité. (ř. 5-6)

- Il faut absolument éviter la dérive qui fait que l'alimentation d'aujourd'hui est de plus en plus riche en produits transformés [...] et nous éloigne d'un comportement alimentaire fondé sur des repères simples (ř. 44-50)
- Un repas doit être en effet composé autour d'un plat complexe fait de légumes, de céréales et de viande, dans lequel chaque composant est identifiable. (ř. 51-54)
- Certains de ces micronutriments sont communs à de nombreux produits végétaux, et d'autres sont spécifiques d'une espèce botanique ou d'une variété donnée, d'où la recommandation des cinq à dix fruits et légumes par jour (ř. 120-125)

e. Lexikální prostředky

V textu chybí odborná terminologie, nenajdeme zde ani zkratky ani speciální termíny. Najdeme zde však poměrně bohaté lexikum z oblasti výživy. Ať už to jsou pouhé názvy potravin, či skupin potravin, složky potravin, substantiva pro zpracování potravin, či finální pokrmy nebo zdroje „prázdných kalorií“.

- le riz, lait, pommes, salade
- fruits, légumes, viandes, céréales
- glucides complexes, acides organiques, potassium, micronutriments antioxydants, tocophérols, caroténoïdes, polyphénols, minéraux
- blutage, cuisson, chauffage
- compote, pomme au four
- sucres, matières grasses, farines blanches, amidon modifié, dérivés de soja ou du lait

Tento prakticky odborný text můžeme zařadit na pomezí s texty populárně naučnými, především kvůli chybějící odborné terminologii a subjektivnosti autora projevující se v textu.

5.3 Prakticky odborný text č.2

Santé et Alimentation

FLORENCE BERGEAUD BLACKLER ET MATTHIEU DE LABARRE

(Face à Face, n°3, Editorial, 1. 1. 2001)

1 Le choix du thème « santé et alimentation » semble particulièrement approprié voir racoleur
2 en ses temps culinaires troublés où nos assiettes semblent de plus en plus menacées par de multiples
3 dangers (crise de la vache folle, maïs transgénique, poulets à la dioxine et autres langues en gelées à la
4 salmonelle.). Pourtant, il ne sera pas ici question de dénoncer les dérives et conséquences sur la santé
5 de la « mal bouffe ». En effet, malgré l'effervescence médiatique, il est bon de rappeler avec les
6 nutritionnistes, que globalement, les pays industriels n'ont jamais connu une alimentation aussi
7 équilibrée autant du point de vue de la qualité nutritionnelle des aliments que de celui de la sécurité
8 sanitaire.

9 Nous nous concentrerons ici sur deux caractéristiques conférant à la thématique alimentation
10 un attrait scientifique indéniable. D'une part l'alimentation est un objet « frontière », relevant de
11 plusieurs dimensions (biologiques, culturelles et sociales). De ce fait il constitue un formidable «
12 laboratoire » pour la pratique de l'action et de la recherche pluridisciplinaire. D'autre part, les
13 comportements alimentaires (choix des aliments, prise alimentaire, échanges) constituent ce que
14 Marcel Mauss définit comme un fait social total. De ce point de vue leur analyse est un puissant
15 révélateur des structures et des évolutions des rapports sociaux et culturels.

16 La première caractéristique, sans doute la plus intéressante, est l'imbrication du social et du
17 biologique à laquelle nous renvoie toute tentative d'analyser l'activité culinaire. Les sciences de la vie
18 (médecine, nutrition et épidémiologie) tout autant que les sciences humaines (anthropologie,
19 sociologie et psychologie) étudient les pratiques alimentaires. Mais elles le font sans jamais
20 s'interpeller l'une l'autre. De chaque côté de la « grande muraille », l'ignorance réciproque reste
21 souvent de mise. Or, on peut raisonnablement penser que dans ce domaine peut-être plus que dans
22 d'autres, toute progression significative de la connaissance passera par une collaboration
23 multidisciplinaire entre sciences biologiques et sociales.

24 La seconde caractéristique est liée à la première et ouvre encore des perspectives de
25 collaborations scientifiques. L'alimentation est trop souvent déconnectée de la technologie employée
26 pour la produire. Les crises alimentaires aujourd'hui ne témoignent pas tant d'une méfiance vis-à-vis
27 de l'aliment lui-même que d'une perte de confiance vis-à-vis des procédés de sa fabrication. Ce qui y
28 est dénoncé est l'hyper productivisme, l'égoïsme, l'argent. Ce qui est mis en évidence est une « crise du
29 lien social » que nous, anthropologues, analyserions plutôt comme une crise de l'échange. Le
30 producteur n'a aucune idée d'où va ce qu'il produit, le mangeur ne sait plus d'où vient ce qu'il absorbe.

31 Or s'il est clair que les hommes ont toujours transformé la matière pour fabriquer leurs aliments (ceux-
32 ci ne sont jamais « naturels »), qu'ils ont employés pour cela les techniques les plus ingénieuses, la
33 division du travail dans les sociétés industrielles, l'inégalité face à la maîtrise des technologies,
34 l'allongement de la distance du producteur au consommateur a rendu l'entreprise risquée. L'étude du
35 fait alimentaire doit donc intégrer celle des technologies de production, des économies et des
36 politiques alimentaires.

37 Nous voulons, dans ce numéro 3 de *Face à Face*, apporter notre contribution au
38 décloisonnement disciplinaire et montrer qu'une collaboration entre les sciences du vivant et les
39 sciences de l'homme et de la société peut se révéler pertinente aussi bien en ce qui concerne l'action
40 (développement, santé publique) que la recherche scientifique.

41 Concernant la recherche médicale et épidémiologique, le lien, qui est scientifiquement établi,
42 entre les pratiques alimentaires et la prévalence de certaines pathologies (tel que les cancers
43 hormonaux dépendants, les maladies cardiovasculaires mais aussi les problèmes de mal ou de sous
44 nutrition), ne peut-être analysé de manière convaincante qu'avec une connaissance fine des pratiques et
45 du quotidien alimentaire des populations observées. Or les sciences humaines offre une panoplie
46 méthodologique particulièrement appropriée pour obtenir de tel type de données. Tout cela, à
47 condition de savoir travailler ensemble ! C'est ce que nous explique l'anthropologue Annie Hubert,
48 militante convaincue de la multidisciplinarité et qui compte parmi les tous premiers spécialistes de
49 l'alimentation en France. Ses travaux en collaboration avec des médecins et biologistes ont permis
50 notamment la découverte des facteurs alimentaires à l'origine d'une prévalence élevée du cancer du
51 rhinopharynx chez certaines populations. Son témoignage inaugure une rubrique « interview » dans
52 *Face à Face* spécialement consacrée aux personnalités scientifiques qui seront invitées à raconter un
53 moment important de leurs parcours professionnels et à situer leur inscription particulière dans le
54 monde de la recherche anthropologique.

55 Même si la collaboration scientifique donne des résultats probants, la science se heurte
56 pourtant au problème de son application. Certains chercheurs témoignent de cette difficulté dans la
57 mise au point de solutions concrètes comme ici Denis-Vanlerberghe, Rosemary Fleury-Téhoueyres et
58 Isabelle Téhoueyres. Partant d'un constat sanitaire, ils démontrent que la prise en compte du contexte
59 socioculturel autour de l'acte alimentaire permet d'éviter les « transferts de concept » et de lancer un
60 programme d'action sur des bases solides.

61 In fine, les sciences humaines sont amenées à jouer un rôle non négligeable dans la phase
62 d'évaluation d'un projet de développement. Là encore, comme nous le montre Jean François Bouville
63 une approche qualitative globale permet de démêler les facteurs de réussites ou d'échec d'une telle
64 entreprise.

65 Au delà de ses caractéristiques qui en font un objet pluridisciplinaire par excellence, l'acte
66 alimentaire, tout particulièrement le rapport qu'il entretient avec la santé, est un puissant révélateur des
67 logiques socioculturelles qui animent nos sociétés. Comme le montre Jean-Pierre Corbeau, dans un
68 article foisonnant d'idées et d'images, se nourrir implique bien plus qu'un simple acte d'ingestion. Cet
69 acte n'est qu'un moment, une étape parmi d'autres de toute « la filière du manger » qui va « de la
70 fourche à la fourchette ». Il nous persuade à travers de nombreux exemples que la prise en
71 considération de cette multidimensionnalité de l'acte alimentaire permettrait sans doute d'améliorer la
72 vie du malade en milieu hospitalier, le soulagerait et au mieux participerait de sa guérison.

73 Evaluer l'impact des discours nutritionnels ambiants et la manière dont ils sont appropriés par
74 les populations qui en sont la cible permettent à Claude Wisner-Bourgeois, C. van Dyk, F. Poiroux et
75 M. Watiez de mieux comprendre le poids des différents facteurs qui rendent compte de la construction
76 sociale de l'acte alimentaire dans son lien avec la santé.

77 Les dimensions symboliques et immatérielles du lien alimentation sont également considérées
78 ici par Faustine Régner-Bohler qui s'appuyant sur des extraits de magazines français et allemands
79 nous décrivent comment, par quels procédés, l'alimentation saine va se rattacher dans notre imaginaire
80 à l'ingestion d'aliments étrangers. Enfin, la gestion de notre santé au travers de nos pratiques
81 alimentaires peut participer de processus de domination et d'inégalité. Matthieu de Labarre nous
82 montre, au travers du discours de professionnels du rapport alimentation/santé que sont les
83 diététiciens, comment les comportements alimentaires participent de la distinction de la gestion du
84 corps en fonction des genres.

85 Le thème « Santé et Alimentation » que nous vous présentons ne se lasse pas de faire couler
86 beaucoup d'encre et autant de salive. Dans cet élan, ceux qui ont le plaisir d'avoir conçu et dirigé ce
87 numéro de Face A Face attendent, avec appétit, vos réactions pour nourrir les débats et enrichir la
88 table de nos réflexions.

5.3.1 Analýza prakticky odborného textu č. 2

a. Rovina pragmatická

- Kdo (mluvčí): Florence Bergeaud Blackler, doktorka antropologie a vedoucí výzkumu v CNRS (Centre national de la recherche scientifique) v Marseille a Matthieu de Labarre, sociolog a jeden ze zakladatelů revue *Anthropology of Food*
- Komu určeno (adresát): odborníkům, výzkumným pracovníkům a profesionálům z oblasti zdraví
- Kdy: 1. ledna 2001
- Kde: elektronická revue *Face à Face*, č. 3 – Santé et alimentation, Editorial

Elektronická revue *Face à Face*, s podtitulem *Regards sur la santé* vychází každý rok (s výjimkou let 2008-2010 a roku 2012) od roku 1999. Zabývá se otázkami zdraví z pohledu různých disciplín především výzkumných pracovníků sociálních věd. Pro příklad uvedme témata jiných čísel: *Inégalités et santé*, *Sport et santé*, *La santé globale existe-t-elle ? Santé, science et politique aux Suds*. Tento časopis je výhradně internetový, což sami editoři vysvětlují takto: „Le choix du web comme support exclusif de la revue traduit la volonté de s'appuyer sur le potentiel de communication, de rencontres et d'échanges qu'offre le réseau Internet, pour intensifier les débats entre chercheurs et professionnels de la santé.“ (*Face à Face*, 2014). Diskuzi a výměnu názorů zajišťuje i způsob zpracování jednotlivých čísel. Na stránkách revue je zveřejněné téma následujícího čísla spolu s výzvou, aby autoři, kteří mají zájem přispět, zaslali své články, z nichž se po následném výběru vydání vytváří.

Máme zde před sebou text, jehož funkcí je vstupní prezentace tématu a obsahu nového čísla časopisu podle jednotlivých autorů a jejich textů (ř. 41-88). Komunikativní funkce této části je informativní. Na začátku textu však můžeme najít funkci argumentativní, vyplývající především z potřeby obhájit výběr tématu a přesvědčit čtenáře o přínosu jeho zpracování. Funkce argumentativní je realizována především kompozicí textu, která je ryze vědecká a použitím argumentačních konektorů.

- Pourtant, il ne sera pas ici question dénoncer les dérives ... (ř. 4)
- En effet, [...], il est bon de rappeler ... (ř. 5)
- D'une part l'alimentation est un objet « frontière » ... (ř. 10)
- D'autre part, les comportements alimentaires [...] constituent ... (ř. 12-13)

- Mais elles le font sans jamais s'interpeller l'une l'autre. (ř. 19-20)
- Or, on peut raisonnablement penser ... (ř. 21)
- L'étude du fait alimentaire doit donc intégrer... (ř. 34-35)

b. Rovina diskurzivní

Text je z pohledu horizontálního členění vystavěn jako vědecký.

V první části (ř. 1-40), kde převažuje argumentativní komunikativní funkce najdeme jasnou stavbu a konektory mezi odstavci: první odstavec představuje téma, ve druhém jsou uvedeny dvě charakteristiky (*D'une part* a *D'autre part*) a ty jsou potom dále rozváděny ve třetím a čtvrtém odstavci (odstavce začínají *La première caractéristique* a *La seconde caractéristique*). V posledním odstavci této části je pak shrnutý záměr celého čísla vzhledem k tématice (uvedeno *Nous voulons, dans ce numéro 3 de Face à Face, apporter notre contribution...*).

Druhá část textu (ř. 41-88) představuje v každém jednom odstavci jeden článek daného čísla, s výjimkou odstavce předposledního, kde autoři představují články dva. Titul celého článku „*Santé et Alimentation*“ je poměrně obecný a široký, ale jelikož se jedná o titul celého monotematického vydání, je to zcela na místě.

Závěr textu (ř. 85-88) je napsaný vesele, v humorné kolegiální rovině, za použití metafory a nadsázky (*Le thème « Santé et Alimentation » que nous vous présentons ne se lasse pas de faire couler beaucoup d'encre et autant de salive.*).

Vertikální členění není nijak výrazné. Text neobsahuje žádné mezititulky, ani obrazový či grafický doplňující materiál. Můžeme zde však najít odkazy k článkům, které jsou součástí čísla. Tyto reference jsou realizovány jednak pomocí jmen autorů, která jsou zde explicitně uvedena, přeneseně také prostřednictvím tematiky článků, která je v textu představena a někde i výrazy citovanými z článků (např. « la filière du manger », « de la fourche à la fourchette »).

c. Rovina výpovědní

Text je realizován v plánu aktuálním (plan d'énonciation embrayé), který se projevuje jak aktuálními časy (passé composé, futur proche), tak i deiktickými prostředky (determinanty *notre, nos, vos*, časové příslovce *aujourd'hui*):

- ... nos assiettes semblent de plus en plus menacées ... (ř. 2)
- ... les pays industriels n'ont jamais connu une alimentation aussi équilibrée ... (ř. 6-7)
- ... toute progression significative de la connaissance passera par une collaboration multidisciplinaire ... (ř. 22-23)
- Les crises alimentaires aujourd'hui ne témoignent pas tant d'une méfiance (ř. 26)
- ... les hommes ont toujours transformé leurs aliments [...] qu'ils ont employés pour cela les techniques les plus ingénieuses ... (ř. 31-32)
- Ses travaux en collaboration avec des médecins et biologistes ont permis notamment la découverte des facteurs alimentaires ... (ř. 49-50)
- ... consacrée aux personnalités scientifiques qui seront invitées à raconter un moment important de leurs parcours professionnels ... (ř. 52)
- ... l'alimentation saine va se rattacher dans notre l'imaginaire à l'ingestion d'aliments étrangers. (ř. 79-80)
- Enfin, la gestion de notre santé au travers de nos pratiques alimentaires ... (ř. 80-81)
- ... ceux qui ont le plaisir d'avoir conçu et dirigé ce numero de Face A Face attendent [...] vos réactions ... (ř. 86-87)

Dalším znakem aktuálního plánu je přítomnost nejistotní modality vyjádřené kondicionálem a zvolání:

- ... une « crise du lien social » que nous, anthropologues, analyserions plutôt comme une crise de l'échange (ř. 28-29)
- ... la prise en considération de cette multidimensionnalité de l'acte alimentaire permettrait sans doute d'améliorer la vie du malade en milieu hospitalier, le soulagerait et au mieux participerait de sa guérison. (ř. 71-72)
- Tout cela, à condition de savoir travailler ensemble ! (ř. 46-47)

Vedle jazykových prostředků odkazujících k momentu promluvy, figuruje v textu užití jazykových prostředků odkazujících k textovému poli v teoretickém plánu: *nous* bez opozice k *je*, futur proche odkazující k textu na následujících stránkách, příslovce *ici* odkazující rovněž k textovému poli.

- Nous nous concentrerons ici ... (ř. 9)
- Nous voulons, dans ce numéro de Face à Face, apporter notre contribution ... (ř. 37)
- Les dimensions symboliques et immatérielles du lien alimentation sont également considérées ici (ř. 77)

Jednou v textu najdeme také všeobecné zájmeno *on*:

- Or, on peut raisonnablement penser ... (ř. 21)

d. Morfosyntaktické prostředky

Z hlediska morfosyntaktického můžeme konstatovat, že text obsahuje bohatě rozvětvená souvětí. Jak jsme již zmínili výše, text má z části argumentační strukturu, která oblivňuje i řazení souvětí a vztahy mezi nimi. K jisté rigoróznosti projevu přispívají paralelní syntaktické struktury uvozené konektory, které v textu najdeme :

- D'une part ... De ce fait ... => D'autre part ... De ce point de vue... (ř. 10-14)
- Ce qui y est dénoncé est ... => Ce qui est mis en évidence est ... (ř. 27-28)

V textu velmi často najdeme rozvětvené konstrukce, především nominální:

- la pratique de l'action et de la recherche pluridisciplinaire (ř. 12)
- un puissant révélateur des structures et des évolutions des rapports sociaux et culturels (ř. 14-15)
- une connaissance fine des pratiques et du quotidien alimentaire des populations observées (ř. 44-45)
- les facteurs de réussites ou d'échec d'une telle entreprise (ř. 63-64)
- la prise en considération de cette multi-dimensionnalité de l'acte alimentaire (ř. 70-71)

Nositelem informace je frekventovaně užitý rozvíjející element – vztažné věty:

- ses temps culinaires troublés où nos assiettes semblent de plus en plus menacées par de multiples dangers (ř. 1-2)
- l'imbrication du social et du biologique à laquelle nous renvoie toute tentative d'analyser l'activité culinaire (ř. 16-17)
- le lien, qui est scientifiquement établi (ř. 41)
- l'anthropologue Annie Hubert [...] qui compte parmi les tous premiers spécialistes de l'alimentation en France (ř. 47-48)

- personnalités scientifiques qui seront invitées à raconter un moment important (ř. 52)
- un puissant révélateur des logiques socioculturelles qui animent nos sociétés. (ř. 66-67)
- la manière dont ils sont appropriés par les populations qui en sont la cible permettent à Claude Wisner-Bourgeois, C. van Dyk, F. Poiroux et M. Watiez de mieux comprendre le poids des différents facteurs qui rendent compte de la construction social de l'acte alimentaire dans son lien avec la santé (ř. 73-76)
- Les dimensions symboliques [...] sont également considérées ici par Faustine Régner-Bohler qui s'appuyant sur des extraits de magazines français et allemands nous décrivent ... (ř. 78-79)

V textu najdeme také prostředky textové kondenzace – participiální konstrukce a polovětné infinitivní konstrukce, přesněji účelové infinitivní konstrukce:

- ... deux caractéristiques conférant à la thématique ... (ř. 9)
- Partant d'un constat sanitaire, ils démontrent ... (ř. 58)
- ... dans un article foisonnant d'idées et d'images ... (ř. 67-68)
- ... la matière pour fabriquer leurs aliments ... (ř. 31)
- ... une panoplie méthodologique particulièrement appropriée pour obtenir de tel type de données (ř. 45-46)
- ... pour nourrir les débats et enrichir la table de nos réflexions. (ř. 87-88)

Infinitiv ve dvou případech zastávají funkci podmětu:

- ... se nourrir implique bien plus ... (ř. 68)
- Evaluer l'impact des discours nutritionnels ambiant et la manière [...] permettent ... (ř. 73-74)

V textu figurují pasivní konstrukce vět, které přispívají k objektivizaci děje. Tematizací předmětu řeči upoutávají pozornost k průběhu či výsledku procesu:

- La seconde caractéristique est liée (ř. 24)
- L'alimentation est trop souvent déconnectée ... (ř. 25)
- ... les sciences humaines sont amenées à jouer ... (ř. 61)
- Les dimensions symboliques [...] sont également considérées ... (ř. 77)

e. Lexikální prostředky

V textu nenajdeme terminologii, ani zkratky. Článek však obsahuje lexikum vztahující se k odborné oblasti výživy a znalost základního odborného lexika je zde předpokládána.

Najdeme zde vyjmenované nemoci, či nebezpečí zmiňované související či ovlivněné výživou a vědní obory, které studují stravovací návyky:

- crise de la vache folle, maïs transgénique, poulets à la dioxine, la salmonelle, les cancers hormonaux dépendants, les maladies cardiovasculaires, les problèmes de mal ou de sous nutrition
- médecine, nutrition, épidémiologie, anthropologie, sociologie, psychologie

Z faktu, že žádný z těchto pojmů není nijak vysvětlovaný, značí, že autor předpokládá sdílenou znalost pojmů na straně adresáta.

V textu také najdeme příklady slovtvorných procesů, přesněji vědeckého skládání (composition savante) pomocí latinských předpon *multi-* a *pluri-*:

- pluridisciplinaire, multidisciplinaire, multidisciplinarité, multi-dimensionnalité

V textu si také můžeme povšimnout několika slov, slovních spojení v uvozovkách. Jejich užití můžeme klasifikovat do několika skupin:

= výraz pochází z mluveného kódu

- « mal bouffe » (ř. 5)

= výraz mírně paroduje popis stravovacího aktu, tj. cesta potravin, „*la filière du manger*“ (ř. 69), od vidlí k vidličce „*de la fourche à la fourchette*“ (ř. 69-70)

= výraz odkazuje k určité rubrice

- rubrique « interview » (ř. 51)

= výraz je užit v metaforickém významu, či nadneseně

- objet « frontière » (ř. 10), « laboratoire » (ř. 11), « grande muraille » (ř. 20), « naturels » (ř. 32), « transferts de concept » (ř. 59), « crise du lien social » (ř. 28-29)

Poslední výraz „*crise du lien social*“ je navíc citací z jiné vědní oblasti, kterou antropologové nazývají „*crise de l'échange*“.

Metaforického vyjádření, které se vztahuje k tématu článku, si můžeme všimnout i v dalších částech textu, především v posledním odstavci:

- Comme le montre Jean-Pierre Corbeau, dans un article foisonnant d'idées et d'images, se nourrir implique bien plus qu'un simple acte d'ingestion. (ř. 67-68)
- Le thème « Santé et Alimentation » que nous vous présentons ne se lasse pas de faire couler beaucoup d'encre et autant de salive. (ř. 85-86)

Zvláštností tohoto prakticky odborného textu je hlavně metaforičnost a humor, kterých autor užívá. Tyto prostředky však pouze podporují hlavní záměr textu – úvodníku v monotematickém časopise – nalákat publikum k další četbě.

5.4 Populárně naučný text

Saine alimentation

(Santé et Services sociaux Québec [online], 2015)

1 Malgré la baisse du métabolisme, le corps préserve tout de même des besoins identiques ou
2 même plus élevés en vitamines et minéraux. Cela, combiné aux besoins en protéines, glucides
3 et lipides, nous rappelle l'importance de manger 3 repas équilibrés par jour, accompagnés de
4 1 à 3 collations si désiré. À chacun des repas, choisir des aliments parmi au moins 3 des 4
5 groupes alimentaires. La variété est souvent la clé d'un bon appétit; essayer de nouvelles
6 céréales, des pains variés et des légumes et fruits colorés. En résumé, il faut s'assurer de
7 varier notre alimentation et de **prendre au moins le minimum des portions recommandées**
8 par le Guide alimentaire canadien afin de répondre aux besoins de notre organisme!

Portions recommandées selon de Guide alimentaire canadien

7 portions de légumes et de fruits par jour

9 1 légume ou 1 fruit de format moyen, 125 ml ($\frac{1}{2}$ tasse) de légumes ou de fruits frais, surgelés
10 ou en conserve, 250 ml (1 tasse) de légumes-feuilles ou de salade, 125 ml ($\frac{1}{2}$ tasse) de jus de
11 légumes ou de fruits (sans sucre ajouté), 60 ml ($\frac{1}{4}$ tasse) de fruits séchés.

12 • Mettez davantage sur les légumes vert foncé ou orangés qui sont plus riches en vitamine
13 A, en bêta-carotène, en vitamine C et en acide folique.

14 • Optez pour des légumes et des fruits de préférence aux jus.

15 6 à 7 portions de produits céréaliers par jour, selon le sexe

16 1 portion = 1 tranche de pain ou $\frac{1}{2}$ bagel, 125 ml ($\frac{1}{2}$ tasse) de pâtes alimentaires, de riz ou de
17 couscous cuits, $\frac{1}{2}$ pain pita ou $\frac{1}{2}$ tortilla, 30 g de céréales prêtes à servir ou 175 ml ($\frac{3}{4}$ tasse)
18 de céréales chaudes.

19 • Choisissez de préférence des produits à grains entiers ou enrichis qui contiennent
20 davantage de fibres, de vitamines et de minéraux.

21 • Consommez des produits céréaliers plus faibles en gras, en sucre ou en sel.

3 portions de lait et substituts par jour

22 1 portion = 250 ml (1 tasse) de lait ou de boisson de soya enrichie, 175 ml ($\frac{3}{4}$ tasse) de
23 yogourt ou de kéfir, 50 g de fromage.

24 • Choisissez du lait et des substituts du lait qui contiennent moins de matières grasses.

25 • Optez pour des substituts du lait enrichis de calcium et de vitamine D.

- 26 • Ce groupe d'aliments apporte, entre autres, calcium et vitamine D pour assurer la bonne
27 santé des os.
- 28 • Soulignons que le Guide alimentaire canadien recommande aux hommes et aux femmes
29 de plus de 50 ans de prendre chaque jour un supplément de 10 mcg (400 UI) de
30 vitamine D, puisque les besoins en cette vitamine augmentent après cet âge.

2 à 3 portions de viandes et substituts, selon le sexe

31 1 portion = 75 g (2½ onces) ou 125 ml (1/2 tasse) de volailles, de viandes maigres, de
32 poissons et de fruits de mer cuits, 175 ml (¾ tasse) de légumineuses cuites, 150 g ou 175 ml
33 (¾ tasse) de tofu, 2 oeufs, 30 ml (2 c. à table) de beurre d'arachide, 60 ml (1/4 tasse) de noix
34 et de graines écalées.

- 35 • Remplacez la viande par des substituts tels que du tofu ou des légumineuses.
- 36 • Mangez au moins 2 portions de poisson par semaine.
- 37 • Optez pour des viandes maigres et des substituts de la viande cuisinés avec peu ou pas
38 de gras ou de sel.
- 39 • Ce groupe fournit des protéines, des vitamines et des minéraux, notamment du fer.

40 D'autres aliments et boissons ne font pas partie des groupes alimentaires précédents. Ces
41 aliments peuvent aussi apporter variété, saveur et plaisir. Par contre, certains d'entre eux ont
42 une teneur plus élevée en gras, en sucre et/ou en énergie... il faut donc les consommer avec
43 modération!

44 Le beurre, la margarine, les vinaigrettes, la mayonnaise, les gâteaux, tartes, beignes, bonbons,
45 boissons gazeuses, sucre, vin et bière sont des exemples de ces aliments.

L'hydratation

46 L'hydratation est aussi partie intégrante d'une saine alimentation. À moins de
47 contreindications, il est recommandé de prendre de **8 à 10 verres d'eau par jour** (soit
48 l'équivalent de 1,5 à 2,0L ou 50 à 65oz par jour). Saviez-vous que la déshydratation est une
49 cause importante de la constipation? De plus, être déshydraté peut provoquer des problèmes
50 rénaux et de la confusion.

51 Il est d'autant plus important de bien s'hydrater lors de vomissements, diarrhée, fièvre ou
52 lorsque la température ambiante est élevée, afin de récupérer les pertes d'eau encourues par le
53 corps.

5.4.1 Analýza populárně naučného textu

a. Rovina pragmatická

- Kdo (mluvčí): autor není uveden, Vláda Québecu, Kanada
- Komu určeno (adresát): široké veřejnosti
- Kdy: 2015
- Kde: internetový portál Ministerstva zdraví a sociálních věcí Québecu, sekce Santé publique – Nutrition et alimentation – Personnes âgées – Saine alimentation

„*Saine alimentation*“ je popularizační článek, který najdeme na internetových stránkách kanadského Ministerstva zdraví a sociálních věcí. Je určen široké veřejnosti, především pro obyvatele pokročilejšího věku, čemuž nasvědčuje zařazení článku v sekci nazvané Personnes âgées. Typu textu odpovídá i volba jazyka – francouzština bez odborných termínů.

Autorovým cílem je osvětlit povahu správného stravování a dát čtenářům návod, jak na to a z toho vyplývají také komunikativní funkce – informativní a injuktivní. Informativní funkci najdeme především v úvodu (ř. 1-6), ale také v dalších výpovědích:

- Ce groupes d'aliments apporte, entre autre, calcium et vitamine D ... (ř. 26)
- Ce groupe fournit de protéines ... (ř. 39)
- À moins de contre-indications, il est recommandé de prendre de 8 à 10 verres d'eau par jour ... (ř. 46-47)

Dominantní funkcí textu je však funkce injuktivní, vyjádřená různými způsoby – infinitivem, imperativem, konstrukcí *il est important* a neosobní konstrukcí *il faut + inf*:

- ... essayer de nouvelles céréales ... (ř. 5-6)
- Consommez des produits céréaliers plus faible en gras, en sucre ou en sel. (ř. 21)
- Il est d'autant plus important de bien s'hydrater lors de vomissements ... (ř. 51)
- ... il faut s'assurer de varier notre alimentation ... (ř. 6-7)

b. Rovina diskurzivní

Horizontální členění textu se skládá z úvodu a dvou částí – *Portions recommandées selon de Guide alimentaire canadien* a *L'hydratation*. První část je pak ještě dále členěna na

čtyři přibližně stejně dlouhé celky a jakési doplnění na konci, druhá část sestává ze dvou kratších odstavců. Text neobsahuje žádné shrnutí na konci. Titul „*Saine alimentation*“ je obecný a čtenář nemusí vědět, co od textu očekávat. Výpovědi mají podobu rozvitých souvětí, velmi často je použit výčet.

Z pohledu vertikálního členění je nápadné zvýraznění mezititulků tučným písmem, ať už se jedná o nadpisy dvou hlavních částí, nebo také nadpisy čtyř podkategorie v části první. V první části je text výrazně vizuálně rozčleněn pomocí odrážek. V textu si ještě můžeme všimnout dvou tučně vyznačených výpovědí (jedné v úvodu – *prendre au moins le minimum des portions recommandées* a jedné v části o pitném režimu – *8 à 10 verres d'eau par jour*), které můžeme chápat jako důležité informace, které by si adresát měl minimálně zapamatovat. Jinak zde nenajdeme žádný obrazový materiál, který se ani jinde na webové stránce příliš nevyskytuje, s výjimkou interaktivního nástroje *Bien manger avec le Guide alimentaire canadien*, který je doplněn ilustracemi a je barevně výraznější.

c. Rovina výpovědní

V textu, nejvíce v úvodní části, najdeme atemporální přítomný čas popisný plánu teoretického:

- Malgré la baisse du métabolisme, le corps préserve tout de même ... (ř. 1)
- La variété est souvent le clé d'un bon appétit ... (ř. 5)
- Ce groupe d'aliments apporte ... (ř. 26)
- L'hydratation est aussi partie intégrante d'une saine alimentation. (ř. 46)

Najdeme zde však také znaky výpovědního plánu aktuálního – především modalitu vyjádřenou imperativem nebo otázkou, determinant *notre* odkazující k široké populaci a také zájmeno *nous* odkazující do textového pole :

- Mettez davantage sur les légumes vert foncé ou orangés ... (ř. 12)
- Optez pour des substituts du lait enrichis de calcium ... (ř. 25)
- Soulignons que le Guide alimentaire canadien recommande ... (ř. 28)
- Saviez-vous que la déshydratation est une cause importante de la constipation ? (ř. 48-49)
- ... il faut s'assurer de varier notre alimentation ... (ř. 6-7)
- ... répondre aux besoins de notre organisme ! (ř. 8)

- Cela [...] nous rappelle l'importance ... (ř. 2-3)

d. Morfosyntaktické prostředky

Dominantní injunktivní funkce se odráží také v morfosyntaktických prostředcích. V textu najdeme především imperativy:

- Consommez des produits céréaliers plus faibles en gras, en sucre ou en sel. (ř. 21)
- Choisissez du lait et des substituts du lait qui contiennent moins de matières grasses. (ř. 24)
- Remplacez la viande par des substituts tels que du tofu ou des légumineuses. (ř. 35)

Objevuje se ale i další jazykové prostředky s injunktivní funkcí – infinitiv a neosobní slovesné vazby (*il faut + inf, il est recommandé, il est important*):

- À chacun des repas, choisir des aliments parmi au moins 3 des 4 groupes alimentaires. (ř. 4-5)
- ... il faut donc les consommer avec modération ! (ř. 42-43)
- ... il est recommandé de prendre ... (ř. 47)
- Il est d'autant plus important de bien s'hydrater lors de vomissements, diarrhée, fièvre ... (ř. 51)

V souvětích najdeme prostředky rozvíjecí větné členy – přičestí minulé v pozici přívlastku shodného a vztažné věty:

- des substituts de la viande cuisinés (ř. 37)
- les légumes vert foncé ou orangés qui sont plus riches en vitamine A (ř. 12)
- des produits à grains entiers ou enrichis qui contiennent davantage de fibres (ř. 19-20)

V textu figurují prostředky určené k ekonomičnosti vyjádření, jako jsou polovětné infinitivní konstrukce a konstrukce participiální:

- ... pour assurer la bonne santé des os. (ř. 26-27)
- Cela, combiné aux besoins en protéines ... (ř. 2)

Jelikož text nabízí konkrétní rady k sestavení zdravého jídelníčku, najdeme v něm spoustu názvů jednotlivých potravin. Ty jsou nejčastěji uvedeny bez členu po výrazu množství (s předložkou *de*), s členem určitým (obecné chápání) nebo úplně bez členu v rámci výčtu:

- 1 portion = 250 ml (1 tasse) de lait ou de boisson de soya enrichie, 175 ml ($\frac{3}{4}$ tasse) de yogourt ou de kéfir, 50 g de fromage. (ř. 22-23)

– Le beurre, la margarine, les vinaigrettes, la mayonnaise, les gâteaux, tartes, beignes, bonbons, boissons gazeuses, sucre, vin et bière sont des exemples de ces aliments. (ř. 44-45)

e. Lexikální prostředky

Po lexikální stránce text obsahuje výrazy z běžného jazyka, nenajdeme zde žádnou terminologii. Na druhou stranu obsahuje množství výrazu označujících skupiny potravin, samotné názvy potravin a substantiva označující chemické látky obsažené v potravinách:

- fruits, légumes, produits céréaliers, viande
- légumes-feuilles, salade, pain, bagel, pâtes, riz, couscous, lait, yogourt, volailles, poissons, tofu, oeufs
- vitamine A, C, D, bêta-carotène, acide folique, calcium, protéines, minéraux

V části věnované pitnému režimu také najdeme názvy některých nemocí spojených s potřebou velké hydratace :

- déshydratation, constipation, vomissements, diarrhée, fièvre

Daný populárně naučný text je význačný svou grafickou úpravou – členění do jednotlivých bodů a také převažující injunktivní funkcí, která se projevuje různými jazykovými prostředky – imperativy, infinitivy a neosobními slovesnými vazbami.

5.5 Populárně naučný text č. 2

L'ORTHOREXIE, LA MALADIE DU « MANGER SAIN » QUI PRÉOCCUPE LES MÉDECINS

(REBOULLEAU, Laetitia. Marie Claire [online], 22. 1. 2014)

1 **Vouloir manger sain, c'est une bonne chose. Mais vouloir manger trop sain, au point de**
2 **faire une véritable fixation sur le moindre aliment, cela peut être dangereux. Ce**
3 **phénomène, appelé «orthorexie» a cependant tendance à se développer, inquiétant**
4 **médecins et psychiatres...**

5 **L'orthorexie, qu'est-ce que c'est ?**

6 Alors que le culte de la minceur et des régimes et toujours aussi présent, un nouveau phénomène
7 alimentaire vient inquiéter les autorités sanitaires : l'orthorexie. Ou en d'autres termes faire une
8 fixation sur ce que l'on mange pour n'ingérer que des aliments «sains», quitte à mettre sa santé en

9 péril. Tout comme l'anorexie ou la boulimie : il s'agit avant tout d'une maladie mentale. Selon les
10 psychiatres, il s'agirait d'une forme d'anxiété qui pousserait les personnes concernées à contrôler leur
11 alimentation avec précision.

12 Plus que le fait d'avoir une alimentation équilibrée, une personne souffrant d'orthorexie va étudier
13 avec précision la composition de tout ce qu'elle mange (en privilégiant les aliments bio, fruits et
14 légumes frais et aliments non industrialisés), traquant tous les ingrédients jugés impropres à la
15 consommation (aliments tous prêts, fast-food, etc). Résultat, fini les sorties au restaurant ou même les
16 dîners chez les amis, puisque le sujet ne pourra pas savoir exactement ce qu'il a dans son assiette.
17 D'ailleurs, le fait de se couper de son cercle de fréquentations pour des raisons alimentaires est l'un
18 des principaux symptômes qui permet de soupçonner l'orthorexie de l'un de ses proches.

19 **Comment reconnaître l'orthorexie ?**

20 Selon les professionnels de santé, cette maladie du «manger sain» touche principalement les
21 professions liées à la nutrition, tels que les culturistes, adeptes du fitness, grands sportifs ou même
22 diététiciens qui, à force de faire attention à tout ce qu'ils mangent, finissent par voir le mal partout. Un
23 questionnaire baptisé Test de Bratman a d'ailleurs été mis en place pour déterminer à quel point une
24 personne est touchée par ce trouble. Parmi les questions, on s'intéresse notamment au temps passé à
25 penser à ses repas, aux écarts permis et au sentiment de culpabilité ressenti en cas d'écart.

26 Si vous pensez que vous-même ou l'un de vos proches souffre d'orthorexie, le mieux à faire est de
27 rencontrer un spécialiste qui sera en mesure d'estimer la gravité - ou non - de la situation. Car
28 l'orthorexie peut avoir pour conséquence de générer des carences, mais est également un trouble
29 pouvant avoir de graves conséquences sur l'estime de soi, le goût de vivre ou encore mener à une
30 exclusion sociale totale.

Par Laetitia Reboulleau

5.5.1 Analýza populárně naučného textu č. 2

a. Rovina pragmatická

- Kdo (mluvčí): Laetitia Reboulleau, novinářka a v současnosti ředitelka společnosti LR Médias
- Komu určeno (adresát): široké veřejnosti
- Kdy: 22. ledna 2014, 10:20
- Kde: internetová verze magazínu Marie Claire, marieclaire.fr, sekce Bien-être – Actualités santé

Marie Claire je lifestylový magazín určený spíše čtenářkám a přináší nejružnější aktuality, rozhovory, tipy a návody v rubrikách s rubrikami móda, kosmetika, spokojenost (bien-être), svatba, láska, hvězdy, životní styl, společnost, astrologie, kuchyně a ekologie. Protože základním médiem přenosu je internetová stránka, můžeme tvrdit, že články přibývají neustále, s nepravidelnými intervaly. Co rozhoduje o publikování článků v danou chvíli je především aktuálnost tématu a samozřejmě i rozhodnutí redakce a šéfredaktora. I když text spadá spíše do funkční oblasti publicistiké, najdeme v něm prvky odborné oblasti populárně naučných textů.

V článku najdeme především komunikativní funkci informativní, ale také explikativní a injunktivní. Funkce injunktivní i explikativní figurují v posledním odstavci článku, což působí jako zdůraznění celého sdělení:

- Si vous pensez que vous-même ou l'un de vos proches souffre d'orthorexie le mieux à faire est de rencontrer un spécialiste qui sera en mesure d'estimer la gravité - ou non - de la situation. (ř. 26-27)
- Car l'orthorexie peut avoir pour conséquence de générer des carences... (ř. 27-28)

b. Rovina diskurzivní

Populárně naučný text, publikovaný v časopise pro ženy, nese stopy publicistického členění. Článek je jasně rozdělen na úvod, který je graficky odlišen tučným písmem a větším fontem a dále na samotný text článku. Ten je členěný dvěma otázkami pro zpřehlenění textu, jejichž odpovědi jsou rozděleny vždy do dvou odstavců. Tento způsob organizace diskurzu jakoby motivuje adresáta najít odpověď na dané otázky. Titul článku v jedné větě shrnuje jeho

obsah. Výpovědi mají podobu rozvitých souvětí a kompozice textu se podobá argumentativním textům.

Z hlediska vertikálního členění můžeme upozornit na velmi výrazný prvek, kterým je poměrně velká fotografie, hned za titulkem. Její funkcí je upoutat pozornost, vystihnout téma a zaujmout čtenáře k další četbě. Zaujmout má také úvod, nejen vizuálně, ale i obsahem, který, jak u publicistických textů bývá zvykem, o něco více rozvádí titul a ačkoli se z něj čtenář dozví podstatné informace, mělo by jej to povzbudit číst dál. Tučně zvýrazněny jsou pak také mezititulky, dvě otázky, které segmentují článek.

c. Rovina výpovědní

Setkáváme se zde s výpovědním plánem aktuálním, který je charakterizován především užitím aktuálních slovesných časů a deiktickým odkázáním se k adresátovi, i když pouze v jedné výpovědi:

- ... un nouveau phénomène alimentaire vient inquiéter les autorités sanitaires (ř. 6-7)
- ... une personne souffrant d'orthorexie va étudier avec précision la composition ... (ř. 12-13)
- ... le sujet ne pourra pas savoir exactement ce qu'il a dans son assiette. (ř. 16)
- Un questionnaire baptisé Test de Bratman a d'ailleurs été mis en place ... (ř. 22-23)
- Si vous pensez que vous-même ou l'un de vos proches ... (ř. 26)
- ... un spécialiste qui sera en mesure d'estimer la gravité – ou non – de la situation. (ř. 27)

V celém textu nenajdeme náznak přítomnosti autora. Ve dvou případech je použito zájmeno *on*, ale význam výpovědí odkazuje k jeho všeobecnému použití, ne k alternaci se *je*:

- Ou en d'autres termes faire une fixation sur ce que l'on mange ... (ř. 7-8)
- Parmi les questions, on s'intéresse notamment au temps passé à penser à ses repas ... (ř. 24-25)

Jinak si v celém textu můžeme povšimnout užívání neosobního sloves a referování k 3. osobě singuláru:

- ... il s'agit avant tout d'une maladie mentale. (ř. 9)
- ... le sujet ne pourra pas savoir exactement ce qu'il a dans son assiette. (ř. 16)
- D'ailleurs, le fait de se couper de son cercle de fréquentations pour des raisons alimentaires est l'un des principaux symptômes qui permet de soupçonner l'orthorexie de l'un de ses proches. (ř. 17-18)

Naopak text začíná výpovědí s atemporálním přezentem vyjadřujícím všeobecnou platnost spolu se zevšeobecňujícím podmětým demonstrativem, jež je substitutem dislokovaného infinitivního podmětu:

- Vouloir manger sain, c'est une bonne chose. (ř. 1)

d. Morfosyntaktické prostředky

V několika případech si můžeme všimnout, že podmět je vyjádřen infinitivem. Infinitivní podmět autor použil hned v prvních dvou větách celého článku. Jejich paralelní struktura je umocněna gradací – první věta je postavena do opozice s větou druhou pomocí spojky *mais* a příslovce *trop*. Ve druhé větě si pomoc můžeme povšimnout také opozice významu slov *sain* x *dangereux*:

- Vouloir manger sain, c'est un bonne chose. Mais vouloir manger trop sain, [...], cela peut être dangereux. (ř. 1-2)

V textu najdeme poměrně hodně konstrukcí kondenzujících text, ať už v podobě infinitivních konstrukcí, nebo participií a gerundiva:

- ... faire une fixation sur ce que l'on mange pour n'ingérer que des aliments «sains» (ř. 7-8)
- ... il s'agirait d'une forme d'anxiété qui pousserait les personnes concernées à contrôler leur alimentation avec précision. (ř. 10-11)
- Un questionnaire baptisé Test de Bratman a d'ailleurs été mis en place pour déterminer à quel point une personne est touchée par ce trouble. (ř. 22-24)
- Ce phénomène, appelé «orthorexie» a cependant tendance à se développer, inquiétant médecins et psychiatres... (ř. 2-4)
- ... un trouble pouvant avoir de graves conséquences ... (ř. 28-29)
- une personne souffrant d'orthorexie va étudier avec précision la composition de tout ce qu'elle mange (en privilégiant les aliments bio, fruits et légumes frais et aliments non industrialisés), traquant tous les ingrédients jugés impropres à la consommation ... (ř. 12-15)

Často můžeme najít také verbální adjektiva, původem přičestí minulé ve funkci přívlastku shodného, nebo přístavku, přispívající ke stručnosti vyjádření:

- Ce phénomène, appelé « orthorexie » ... (ř. 2-3)

- ... les personnes concernées ... (ř. 10)
- ... les ingrédient jugés imprompres (ř. 14)
- Un questionnaire baptisté ... (ř. 22-23)
- ... au sentiment de culpabilité ressenti ... (ř. 25)

e. Lexikální prostředky

V textu nenajdeme odbornou terminologii, jelikož se jedná o článek internetového magazínu se záměrem oslovit, co nejširší publikum. Najdeme zde lexikum nemocí spojených s příjmem potravy, pojmenování skupin potravin považovaných za zdravé a nezdravé, profese spojené s výživou:

- orthorexie, anorexie, bulimie
- les aliments bio, fruits et légumes frais, aliments non industrialisés
- aliments tout prêts, fast-food
- les culturistes, adeptes du fitness, grands sportifs, diététiciens

Můžeme si také všimnout uvozovek, které se v textu dvakrát vyskytují. V prvním případě (*Ce phénomène, appelé « orthorexie »*, ř. 2-3) se jedná o první uvedení názvu nemoci, který nemusí být publiku zřejmý. Ve druhém případě (*pour n'ingérer que des aliments « sains »*, ř. 8) se jedná o relativizaci významu zdravý, protože v konečném důsledku to, co lidé postižení touto nemocí konzumují, pro ně zdravé není.

Vybraný populárně naučný text nese stopy publicistického členění, výrazným elementem je úvodní fotografie předcházející text. Podle očekávání text neobsahuje odbornou terminologii, poměrně zajímavá je úplná absence autora v textu.

5.6 Didaktický text

LES RÈGLES DE L'ÉQUILIBRE ALIMENTAIRE

(GALLON, Fabienne, *Extra! 2: méthode de français*, 2002)

1 Manger équilibré signifie varier les aliments pour prévenir les carences alimentaires. Un
2 adolescent doit manger trois fruits et boire un demi-litre de lait par jour. Il faut manger des
3 légumes secs deux ou trois fois par semaine. Le poisson est conseillé quatre jour par semaine
4 et les viandes rouges, une fois par semaine seulement. Attention aux régimes sans diététicien !
5 Si on ne mange pas les aliments nécessaires, cela peut être dangereux pour notre organisme !
6 Attention aussi aux aliments comme les pâtisseries industrielles et les plats précuisinés. On
7 peut en manger, mais seulement de temps en temps.

Pour partir du bon pied...

8 Le petit déjeuner recharge d'énergie notre
9 corps et notre cerveau après les heures de
10 sommeil. N'oublie pas de prendre un fruit,
11 du lait et des céréales et c'est essentiel pour
12 la réussite scolaire !

5.6.1 Analýza didaktického textu

a. Rovina pragmatická

- Kdo (mluvčí): Fabienne Gallon, profesorka FLE a autorka učebnic francouzštiny
- Komu určeno (adresát): mládeži studující francouzštinu, úroveň A1-A2
- Kdy: 2002
- Kde: učebnice Extra! 2 – méthode de français, Unité 2 – Bon appétit!, strana 29

Učebnice Extra! 2 je součástí třídílného souboru učebnic francouzštiny pokrývajících 60-70 hodin výuky. Postihuje komunikativní úroveň A1-B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. „Cette méthode propose une pédagogie active par le biais d'une vaste gamme de sujets proches des adolescents d'aujourd'hui et offre une grande diversité d'activités de communication pour les motiver.“ (Hachette, 2015). Náš text se nachází v části *La vie en France*, která v každé lekci (unité) přináší různé dokumenty o každodenním životě obyvatel frankofonních zemí. Jedná se o text didaktický, vytvořený pro potřeby učebnice a jejího publika, což se odráží v délce, kompozici, morfosyntaktických prostředcích i lexiku.

Komunikativní funkce textu jsou informativní a injunktivní. Injunktce je vyjádřena různě – neosobní slovesnou vazbou *il faut* a imperativem. V textu můžeme také nalézt vedlejší komunikativní funkci varovací, která je vyjádřena výrazem *attention*.

- Il faut manger des légumes secs ... (ř. 2-3)
- N'oublie pas de prendre un fruit ... (ř. 10)
- Attention aux régimes sans diététicien! (ř. 4)
- Attention aussi aux aliments comme les pâtisseries industrielles ... (ř. 6)

b. Rovina diskurzivní

Celkově se jedná o kratší informativní text, který nevyžaduje propracovanou kompozici. Z hlediska horizontální roviny, vidíme rozčlenění na dvě části, jednu delší a jednu kratší. Pokud se zaměříme na stavbu vět, najdeme zde spíše věty jednoduché, pokud se jedná o souvětí, není příliš rozvité. Titul článku předjímá a shrnuje také jeho obsah a je tučně zvýrazněn.

Při pohledu na vertikální členění nás zaujme mezititulek, který předchází druhý odstavec a je vytištěn tučně. Výraznou část tvoří také obrázek – fotografie, která text doplňuje a vyobrazuje tři dívky, nejspíš s jejich matkou při snídani (můžeme soudit podle zobrazených potravin). Fotografie ilustruje obsah především druhého odstavce pojednávajícího o důležitosti snídaně. Tento obrazový materiál je i důležitým kulturním vzhledem do způsobu stravování Francouzů, což je další přínos textu v učebnici francouzštiny jako cizího jazyka.

c. Rovina výpovědní

Text se zakládá na výpovědním plánu aktuálním (plan d'énonciation embrayé), na což usuzujeme z použití aktuálního přítentu, modality vyjadřující varování, rozkaz a zvolání, zdůrazněné vykřičníkem a také posesivním determinantem *notre* zahrnujícím autora i adresáty:

- Le petit déjeuner recharge d'énergie notre corps et notre cerveau ... (ř. 8-9)
- N'oublie pas de prendre un fruit, du lait et des céréales et c'est essentiel pour la réussite scolaire ! (ř. 10-12)

Zaznamenáváme však výpovědi s všeobecnou platností signalizovanou atemporálním přítentem a zevšeobecňujícím podmětým *on*:

- Si on ne mange pas les aliments nécessaires, cela peut être dangereux pour notre organisme ! (ř. 5)
- On peut en manger, mais seulement de temps en temps. (ř. 6-7)
- Le petit déjeuner recharge d'énergie notre corps et notre cerveau ... (ř. 8-9)

A dále výpovědi s atemporálním přítentem:

- Le poisson est conseillé quatre jour par semaine ... (ř. 3)

d. Morfosyntaktické prostředky

Jak jsme již zmínili výše, syntaktická stavba výpovědi není příliš složitá, což odpovídá jazykové úrovni adresáta. Většina výpovědí je ve formě aktivní, pasivní konstrukce figurují jednou:

- Le poisson est conseillé quatre jours par semaine ... (ř. 3)

V textu najdeme jeden případ textové kondenzace pomocí účelové infinitivní konstrukce:

- ... pour prévenir les carences alimentaires. (ř. 1)

Jelikož jsou tématem pravidla vyvážené stravy, vyskytují se zde názvy potravin bez členu po výrazu množství, se členem určitým vyjadřujícím obecný význam, se členem neurčitým, nebo číselným determinantem u věcí počítatelných i se členem dělivým:

- un demi-litre de lait
- le poisson, les viandes rouge, les pâtisseries
- un fruit, trois fruits
- du lait, des céréales

e. Lexikální prostředky

Po lexikální stránce je text napsán spisovným jazykem a neužívá žádnou speciální terminologii. Najdeme v něm základní lexikum z oblasti stravování – názvy potravin (viz výše) a z oblasti zdravé výživy (régimes, diététicien).

Didaktický text vytvořený pro potřeby učebnice plní svou funkci prezentace lexika zdravé výživy a kulturního náhledu do stravovacích návyků francouzského obyvatelstva (především díky doplňující fotografii).

5.7 *Shrnutí analýzy textů*

V této druhé části diplomové práce jsme se zabývali textovou analýzou projevů spadajících do odborné oblasti zdravé výživy. Texty jsme rozdělili podle adresáta na texty teoretické (vědecké), prakticky odborné, populárně naučné a didaktické. Je však třeba konstatovat, že ne vždy je možné přesně vymezit hranici mezi jednotlivými typy.

Z pohledu komunikativní funkce jsme zjistili, že pro texty teoretické je typická komunikativní funkce informativní, v textech prakticky odborných též převažuje funkce informativní, ale najdeme zde i funkci explikativní, injunktivní nebo argumentativní. V textech populárně naučných jsme našli komunikativní funkci injunktivní, stejně jako informativní, někde též explikativní a v textu didaktickém jsme se setkali s funkcí informativní i injunktivní.

Pokud bychom měli shrnout kompozici odborných textů dané oblasti, obecně můžeme říct, že texty odborně teoretické i praktické mají mnohem více propracované horizontální členění (úvod – stať, většinou rozdělená do několika částí – závěr). Najdeme i texty se specifickým členěním – resumé vědecké studie, rozhovor, návod na správné stravování uvedené v bodech, článek spíše z oblasti publicistické se zvýrazněným úvodem apod. Texty jsou často členěny i mezitulkou. Grafický materiál najdeme spíše v textech populárně naučných a didaktických – většinou se jedná o fotografie, v textech teoretických pak najdeme tabulky, které pomáhají exaktnímu vyjádření.

Texty jsou povětšinou zpracovány ve výpovědní rovině aktuální. V teoretických a prakticky odborných projevech najdeme také výpovědní rovinu teoretickou, která ale bývá doplněna částmi, kde se vyskytuje rovina aktuální.

Z morfosyntaktických prostředků se jako nejčastěji používané ukázaly prostředky větné kondenzace – nejrůznější nominální, infinitivní, participiální a také gerundiální konstrukce. Injunktivní komunikativní funkce byla nejčastěji vyjádřena imperativy a také neosobní konstrukcí *il faut*. Větné výpovědi jsou často uváděny v pasivní predikaci, což napomáhá objektivizaci a umožňuje soustředit se na popisovanou činnost nebo výsledek činnosti. Často najdeme podmět vyjádřený všeobecným zájmenem *on* a neosobním zájmenem *il* v neosobních konstrukcích. Ze syntaktického hlediska jsou věty často delší a komplexní, s rozvinutými členy.

Z lexikálních prostředků se v textech teoretických setkáváme s odbornými termíny dané oblasti a zkratkami. V ostatních textech si můžeme povšimnout absence odborných termínů, ale najdeme v nich slovní zásobou související se stravováním – názvy potravin, živiny a slovní zásobou spojenou se zdravou výživou. Lexikum v textech se liší podle míry odbornosti předpokládaného adresáta.

6 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo charakterizovat funkční užití jazykových prostředků a organizaci diskurzu různých typů textů komunikativní oblasti zdravé výživy na základě analýzy textů v rovině pragmatické, výpovědní, diskurzivní a jazykové (morfosyntaktické a lexikální).

Analýza vědeckého textu, textů prakticky odborných, populárně naučných a textu didaktického prokázala následující závěry:

Charakteristika základního typologického vymezení odborných textů podle adresáta platí i pro texty z odborné oblasti zdravé výživy, i když někde s odchylkami. Analyzovaný teoretický vědecký text odpovídal všem charakteristikám, jak jsme si je představili. Podle výběru tématu, užití lexika a zkratk, můžeme tvrdit, že text byl určený poučenému publiku znalého oblasti zdravé výživy. Také svou strukturou vědecké práce, s rozčleněním na jednotlivé části se text projevil jako ukázkový teoretický vědecký text.

Obecně můžeme říci, že hranice mezi typy textů se na mnohých místech překrývají. Vybrané odborné texty, přesněji prakticky odborné, mají tendenci k popularizaci, projevující se především v absenci odborné terminologie, která souvisí se zaměřením textů na cílové publikum (nejen lékaři, ale také profesionálové s potřebou znalosti zdravé výživy a veřejnost). Analýza praktických vědeckých textů ukázala, že jejich forma může být velmi odlišná (v našem případě převzatý rozhovor a editorial časopisu), což přináší jistá specifika. Ani jeden z textů neobsahuje odbornou terminologii, ale lexikum z oblasti zdravé výživy je běžné. U editorialsu si potom můžeme povšimnout slovtvorného postupu vědeckého skládání s pomocí předpon *pluri* a *multi* a velmi zajímavé je zde použití metafor a humoru, které bychom v odborných textech úplně nečekali.

Také oba populárně naučné články mají zcela jinou podobu, ačkoli oba jsou výrazné buď z hlediska horizontálního, nebo vertikálního členění. První text, který je návodem zdravého stravování, je horizontálně členěn několika podnadpisy a dále ještě odrážkami. Velmi důležitá je zde injunktivní komunikativní funkce vyjádřená především imperativy, infinitivy a neosobními slovesnými vazbami. Druhý text z magazínu pro ženy, pojednávající o nemoci zapříčiněné příliš zdravým stravováním a nesoucí stopy publicistického členění, je zase nápadný svým vertikálním členěním, přesněji velkou

úvodní fotografií. Tato fotografie uvozuje celé téma článku a představuje pro čtenáře možnost více se vnořit a vcítit do daného problému. Ačkoli je tento určen širokému publiku, větná stavba je poměrně složitá a obsahuje velké množství nominálních konstrukcí kondenzujících text.

U didaktického textu konstatujeme, že téma zdravé výživy a zdravého stravování bylo zpracováno pro potřeby učebnice tak, aby studenti jazykové úrovně A1 – A2 byli schopni textu porozumět. V textu najdeme také injunktivní komunikativní funkci vyjádřenou nejen morfosyntaktickými prostředky, ale také interpunkcí. Výrazným prvkem vertikálního členění textu je fotografie, umožňující lepší prezentaci tématu, ale také vzhled do francouzské kultury.

Jak jsme již zmínili výše, ve všech čtyřech typech textů najdeme lexikum související s výživou a stravováním. V každém z textů se projevuje v rozdílné šíři spektra, což vždy úzce souvisí s tématem článku a typem textu. Jelikož se každý článek zaměřuje na trochu jinou podoblast zdravé výživy, je těžké slovní zásobu přesně srovnávat, ale konstatujeme, že oproti očekávání se v textech neobjevuje množství odborné terminologie.

BIBLIOGRAFIE

ADAM, Jean-Michel (1992). *Les textes: types et prototypes: Récit, description, argumentation, explication et dialogue*. Paris: Nathan.

ADAM, Jean-Michel (2001). Types de textes ou genres de discours ? Comment classer les textes qui disent de et comment faire ?. *Langages*, vol. 35, issue 141, s. 10-27.

CVRČEK, Václav (2010). *Mluvnice současné češtiny*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum.

ČMEJRKOVÁ, Světlá, DANEŠ, František a SVĚTLÁ, Jindra (1999). *Jak napsat odborný text*. Vyd. 1. Praha: Leda.

DANEŠ, František, GREPL, Miroslav a HLAVSA, Zdeněk (1987). *Mluvnice češtiny 3 – Skladba*, Praha: Academia.

GALLON, Fabienne (2002). *Extra ! 2: méthode de français*. Paris: Hachette.

GREVISSE, Maurice a GOOSSE, André (2008). *Le bon usage: grammaire française : Grevisse langue française*. 14e éd. Bruxelles: Duculot.

GUILBERT, Louis (1975). *La créativité lexicale*. Paris: Larousse.

HENDRICH, Josef, RADINA, Otomar a TLÁSKAL, Jaromír (1992). *Francouzská mluvnice*. 2., upr. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

CHLOUPEK, Jan (1991). *Stylistika češtiny*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Učebnice pro vysoké školy.

JEDLIČKA, Alois, FORMÁNKOVÁ, Věra a REJMÁNKOVÁ, Miloslava (1970). *Základy české stylistiky*. 1. vyd. Praha: SPN.

LOUCKÁ, Hana (1990). *Francouzské vytykáací konstrukce a aktuální členění*. Vyd. 1. Praha: Karolinum.

LOUCKÁ, Hana (2005). *Introduction à la linguistique textuelle: la perspective fonctionnelle de l'énoncé et la cohérence textuelle*. 1. vyd. Praha: Karolinum.

LOUCKÁ, Hana (2010). *La communication verbale et le texte: analyse linguistique de textes*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum.

MAINGUENEAU, Dominique (1994). *L'Énonciation en linguistique française*. Paris: Hachette.

NEJEDLÝ, Bedřich (1997) a [ptá se Marie TOMSOVÁ]. *Proč zdravě jíst?, aneb, Jak déle žít*. Benešov: Start.

RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René (2006). *Grammaire méthodique du français*. 3. éd. "Quadrige", 2. tir. Paris: PUF.

RULLIER, Bénédicte (2000). *L'hygiène alimentaire*. Paris: Nathan/HER.

ŠABRŠULA, Jan (1986). *Vědecká mluvnice francouzštiny*. 1. vyd. Praha: Academia.

VIGNER, Gérard a MARTIN, Alix (1976). *Le Français technique*. Hachette: Larousse.

YUDKIN, John a MORIN, Yves (1988). *Dictionnaire de l'alimentation*. Paris: Robert Laffont.

TEXTY O ZDRAVÉ VÝŽIVĚ

P248. La consommation de jus de fruits est associée à un meilleur indice d'alimentation saine chez les enfants et les adultes en France. *Nutrition clinique et métabolisme* [online]. 2014, vol. 28, Supplement 1, s. S198-S199 [cit. 2015-04-17]. ISSN 0985-0562. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/journal/09850562/28/supp/S1>

Produits frais, produits bruts... La base incontournable d'une alimentation saine. *Journal de Pédiatrie et de Puériculture* [online]. 2006, vol. 19, 4-5, s. 192-193 [cit. 2015-04-17]. DOI: 10.1016/j.jpp.2006.03.001.

Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0987798306000405>

BLACKLER, Florence Bergeaud, Matthieu DE LABARRE. Santé et Alimentation. Face à Face [online]. 01. 01. 2001 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://faceface.revues.org/559>

REBOULLEAU, Laetitia. L'Orthorexie, la maladie du "manger sain" qui préoccupe les médecins. In: *Marie Claire* [online]. 22. 01. 2014 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.marieclaire.fr/l-orthorexie-la-maladie-du-manger-sain-qui-preoccupe-les-medecins,709192.asp>

Saine alimentation. In: *Santé et Services sociaux Québec* [online]. © 2015 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: http://www.msss.gouv.qc.ca/sujets/santepub/nutrition/index.php?saine_alimentation_personnes_agees

GALLON, Fabienne (2002). *Extra ! 2: méthode de français*. Paris: Hachette.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Extra ! 2 – Livre de l'élève. *Hachette: Français langue étrangère* [online]. [2015] [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.hachettefle.com/ados/pages/catalogue/fiche-livre/extra---2---livre-de-l-eleve-1552074.html>

Face A Face.: Regards sur la santé [online]. 2014 [cit. 2015-04-20]. ISSN 1298-0390. Dostupné z: <http://faceaface.revues.org/>

GUILBERT, Louis. La spécificité du terme scientifique et technique. *Langue française* [online]. 1973, vol. 17, issue 1, s. 5-17 [cit. 2015-03-10]. DOI: 10.3406/lfr.1973.5617. Dostupné z: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/lfr_00238368_1973_num_17_1_5617

Intelligence verte: Pour la sauvegarde de la biodiversité. *Alimentation saine* [online]. © 2015 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.intelligenceverte.org/Alimentation-saine-g.asp>

JANEČEK, Jaroslav, JUDr. Kvalita potravin v ČR. In: *Státní zemědělská a potravinářská komise* [online]. © 2015, 27. 1. 2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?nid=&docid=1020279&chnum=3>

Jíme hlavou. NEJEDLÁ LUKÁŠOVÁ, Jana. TECHNOLOGIE A INOVACE, o.s. *Co je zdravá výživa?* [online]. 10. 9. 2013 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.jimehlavou.cz/cz/ostatni/Emag/DetailClanku/ic-81/co-je-zdrava-vyziva.html>

Le Codex. *Codex Alimentarius: Normes alimentaires internationales* [online]. 8. 10. 2014 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.codexalimentarius.org/about-codex/fr/>

SCHWISCHAY, Bernd. La morphologie lexicale (ou formation des mots). *Universität Osnabrück: Bernd Schwischay* [online]. 18-11-01 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.home.uni-osnabrueck.de/bschwisc/archives/formation.htm>

Specializované agentury, Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO). *Informační centrum OSN v Praze: United Nation Information Center Prague* [online]. © 2005 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=117>

Vision de la saine alimentation pour la création d'environnements alimentaires favorables à la santé [online]. [Québec: Ministère de la santé et des services sociaux, Direction des communications], 2010 [cit. 2015-02-13]. ISBN 978-255-0578-062. Dostupné z: <http://publications.msss.gouv.qc.ca/acrobat/f/documentation/2010/10-289-06F.pdf>

Vítejte!. *Státní potravinářská a zemědělská inspekce* [online]. © 2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.szpi.gov.cz/>